EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 1. märtsil 1972

Nr. 16 (3704) 14. aastakäik

Soome-eestlased TV-programmis Seltsi ei lubata

HELSINGI (EPL) — Eestile ja eestlastele osutatakse Soomes üldiselt vähe tähelepanu. Eesti on lihtsalt turismimaa, mida rahvasuus seotakse nimega Vodka-ekspress, s.o. laevaga, mis suveti sõidab Helsingi ja Tallinna vahel. Eestlasi rahvusgrupina Soomes ei eksisteeri, sest "eesti emade või vanaemade" järglastel on igasugune organiseerumine keelatud (vastavalt rahulepingule N. Liiduga) Eesti keel jälle huvitab ainult sedavõrd, et ta esineb sundusliku ainena ülikooli kursustel emakeele õpilastele.

Vahel juhtub siiski, et eestlasi nimetatakse ajakirjanduses, raadios või televisioonis. Veebruari alguses toimus Soome televisioonis pooletunnine saatekava nimega "Eestlus Soomes", alapealkirjaga "Eesti tähtsusest Soome kultuuris".

Selle koostajaks oli Vappu Tuomioja, kes on eestlasest kirjaniku Hella Wuolijoki tütar. Vestluskaaslasiks olid eesti päritoluga mag. Erkki Toivanen, ajakirjanik Jutta Zilliacus, BBC-toimetaja Ilmar Kallas, kes on kirjanik Aino Kallase poeg, ja Astrid Lindeberg-Määttänen, endine korvpallitäht okupeeritud Eestist, kes abiellus Soome.

Koduses miljöös toimunud vestlusel arutati rahvusliku identiteedi küsimust peamiselt isiklikul pinnal. Korraks tegi kaamera kõrvalepõike Tallinna laulupeole ja sattus hetkele, mil parajasti lauldi "Eesti uut hümni" L. Koidula sõnadele "Mu isamaa on minu arm".

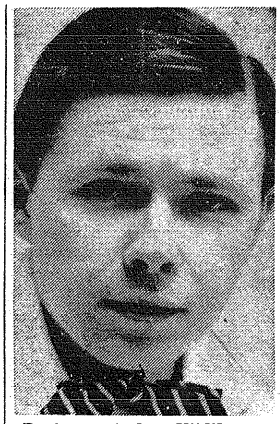
Kuuldavasti oli saatekava lõpust välja jäetud jutuajamine ühe noorema soome-eesti tegelasega.

Seega olevat tegelikult Eesti ja Soome vaheliste kultuuriprogrammide norm televisioonis täidetud. N. Liidu võimud on nõudnud, et soomlased osutaksid huvi ka teistele "liiduvabariikidele" reportaazhide ning viktoriinide (küsimusvõistluste) näol. Vastasel juhul ei antavat edaspidi luba eesti-soome kultuuriprogrammideks muus ulatuses kui sõpruslinnade raamides, näit. Kotka-Tallinn, Porvoo-Viljandi jt. Kotka on tööstus- ja sadamalinn, mida turismigrupid okup. Eestist enamasti külastavad, Porvoo on aga eestlusega seotud 1906. aastal asutatud Kabböle eesti küla kaudu.

Teadlane Eestist Göttingeni

GÖTTINGEN (EPL) Eesti keele lektoriks Göttingeni ülikooli juures Saksa Liiduvabariiki on kutsutud kadunud dr. O. A. Webermanni järeletulijaks keeleteadlane Paul Kokla okup. Eestist.

EPL-i kuulmist mööda on see esmakordne juhus, mil mõni teadlane okup. Eestist on korraliseks lektoriks Saksa Liiduvabariigis.

Professor Andrus Viidik

A. Viidik Aarhusis professor

KOPENHAAGEN (EPL) — Taani haridusministeerium on konstitueerinud Aarhusi ülikooli arsteteaduskonna anatoomia professoriks dotsent med. dr. Andrus Viidiku, kes senini elas ja töötas Göteborgis.

A. Viidik sündis Tartus 1937. Vanemad sisehaigsute arst August Viidik ja kooliõpetaja Hilda, n-na Talpsep. Viidik sooritas küpsuseksami Lidköpingis 1956, med. kand. 1958. med. lic. 1964 ja med.dr. 1968 Göteborgis.

Viidik tegutses amanuensi ja assistendina Göteborgi ülikooli anatoomia institutsiooni juures 1958-66, oli asetäitja alamarst meditsiini ja geriaatrika kliinikute juures Sahlgrenska haiglas 1960-64, uurija-assistent anatoomia inst. 1966-67, asetäitja sotsiaalarst Göteborgis perioodiliselt 1966-68, dotsent alates 1968 anatoomia inst. ja perioodiliselt professori kohusetäitja arst Örgrytehemmeti vanadekodus 1968-70 ja alates 1968 arst Göteborgi ja Bohusi lääni tööameti juures.

A. Viidik on Svenska sällskapet för åldersforskning juhatusliige, liige New York Academy of Sciences ning euroopa sekretär rahvusvahelise vanadusuurimis ühingus.

Viidik on esitanud uurimistöid anatoomia, biomehaanika ja gerontoloogia aladel. Akadeemiliselt kuulub Eesti Üliõpilaste Seltsi.

Riigipäeva-ettepanek: *PRESSITOETUST soome veergudele ja E. Päevalehele*

Riigipäeva-ettepanek nr. 619, millele on alla kirjutanud Valdo Carlström, Karl-Erik Strömberg, Bengt Ekinge ja David Wirmark, kõik (fp), taotleb muudatusi Presstödsnämndi ajakirjanduse toetuse reeglites selles mõttes, et see asutus toetaks ühelt poolt ka rootsi ajakirjanduses esinevat soomekeelset informatsiooniteenistust ja samuti võimaldaks tuge eestlasi teenivale Eesti Päevalehele.

Ettepanekus märgitakse, et praegu ilmub 40 rootsi ajalehes suuremal või vähemal määral soomekeelset materjali siin maal asuvate soomlaste teenimiseks.

Peamiselt tegelevad sellise teenistusega provintsiajalehed nendes piirkondades, kus rohkem soomlasi asub.

Tugeva soome grupiga Stockholmi-rajoonis aga puudub aga peaaegu täielikult sellelaadiline teenistus, väljaarvatud kuulutuseveerud mõnedes pealehtedes ja spordireferaatide kokkuvõte.

Ettepanekus konstateeritakse, et ajalehtedele on tegemist suhteliselt väikeste gruppide teenindamisega, mis neile toob ekstra kulutusi. Sellepärast on neil raske vastu tulla sisserändajate soovidele suuremaks teksti hulgaks. Kui aga ajalehed saaksid selliseks tegevuseks toetust Presstödsnämndenilt, oleks võimalik sellist teenindust paremini korraldada.

Lõpuks märgitakse eraldi, et Stockholmis ilmub kuks korda nädalas 8—12 leheküljelisena Eesti Päevaleht, milline on ainus AB Tidningsstatistik poolt kontrollitud eest ajaleht kindla tellijaskonnaga ja mille toimetajaks on Juhan Kokla. Arusaadavalt on ajaleht väärtuslik oma lugejaskonnale ja aitab kaasa, et eestlaste rahvusgrupp Rootsis saab teda puutuvat informatsiooni. Ajaleht eksisteerib kitsastes majanduslikes oludes ja vajab toetust, üteldakse esildises.

Juriidilised eksperdid: Rootsi EI TÄIDA UNO-konventsiooni vähemuskoolide osas

Rootsi ei täida oma rahvusvahelisi lubadusi takistades vähemuskoolide elu Rootsis! Sellele tulemusele jõuavad kaks Rootsi tuntumaid juriste, Gustaf Petrén ja Hilding Eek, hiljuti ilmunud raamatus "Identitet och minoritet". Juttu on UNESCO 1960. a. loodud konventsioonist diskrimineerimise vastu väljaöppes millega Rootsi liitus 1967. aasta 1. Konventsioonis garanteeritakse rahvuslike vähemuste õigus oma koolidele ja ühiskonna kohustus neid koole toetada. 1968. aastal kinnitas aga Riigipäev valitsuse ettepanekul, et taolisi koole ei tohi lasta tekkida!

UNESCO-konventsioni eesmärk on garanteerida kõikidele kodanikele hoolimata rassilisest, soolisest, rahvuslikust või usulisest kuuluvusest samad õigused saada haridust.

Konventsioni artikkel 5 sisaldab aga positiivse reegli, mille järele lepinguosalised riigid lubavad et "rahvuslike vähemuste liikmeil on õigus korraldada oma kooliõpetust, kaasa arvates õigus pidada oma koole" eeldusel, et need koolid ei takista vähemuse liikmeid osa võtmast enamusrahvuse kultuurist, ei ohusta riigi suveräänsust, et õppestandard ei ole madalam kui teistes koolides ning et sellised koolid on vabatahtlikud.

Lepinguosalised riigid — s.t. ka Rootsi — lubavad astuda kõiki vajalikke samme nende põhimõtete rakendamiseks. Edasi keelab konventsioon riiki egemast vahet ühiskondlikus toetuses koolidele olenevalt sellest et kooli õpilased kuuluvad teatud gruppi. Sellega on ka Rootsi konventsiooni kohaselt sunnitud toetama vähemuskoole samadel alustel kui tavalisi koole.

Hilding Eek, kes on rahvusvahelise õiguse professor, konstateerib, et konventsiooni põhimõtete rakendamine tähendab paljudes riikides, ja seal hulgas tõenäoliselt ka Rootsis, kaasa tuua võrdlemisi ulatuslikke muudatusi kooliseadustes.

Gustaf Petrén juhib muuhulgas tähelepanu sellele, et erapooletul rahvusvahelisel foorumil ei ole veel proovitud kuivõrd Rootsi koolipoliitika vastab konventsiooni nõuetele.

Teatavasti töötas mõned aastad tagasi eriline uurimiskomisjon ka vähemuste kooli küsimuses. Komisjoni ettepanekute põhjal esitas valitsus 1968. aastal seaduseelnõu, mis vastu võeti. Sellega tunnistati ametlikult emakeele õpetamise vajadust sisserändajate ja rahvuslike vähemuste lastele, asuti aga negatiivsele seisukohale iseseisvate vähemuskoolide või klasside suhtes. Erandina lubati jat-

Järg. lhk. 7.

EESTIST TULNU SAI PEATUSLOA

Invandrarverket on nüüd otsustanud anda asüüli 7. okt. möödunud aastal ennast politseivõimudele üle annud 36-aastasele Heigo Jõgesmaale ja talle on antud aastase kehtivusega främlingspass. Ootaeag venis seljuhusel erakordselt pikaks — peaaegu 5 kuud. Ta on kuuldavasti kavatsenud tulevikus mõnele ülemeremaale edasi rännata.

Teatavasti jutustas Heigo Jõgesmaa saabumisel kaasmaalastele, et ta põgenes Eestist üle Venemaa, tulles üle piiri asustamata ürgmetsade ja rabade aladel. Jutt millele hiljem lisandus uusi versioone.

Rootsis hüppas ära mõne aja eest veel nõukogude vehklemismeeskonnaga Rootsis viibinud treener Jaan Veanes — võistlus toimus rootslaste ja eestlaste vahel okup. Eestist.

Tagasi ei ole pöördunud ka üks noor abielupaar, kes saabusid suvel.

USA TERVITUS EESTI RAHVALE

Ameerika Ühendriikide välisminister William P. Rogers on saatnud Eesti Vabariigi esindajale Ernst Jaaksonile järgmise läkituse:

Eesti rahvas tähistab Eesti iseseisvuse viiekümneneljandat aastapäeva, mis puhul minul on tõsine heameel Teile lähetada tervitusi ja parimaid soove Ühendriikide valitsuse ja rahva nimel.

Eesti pikk ja ajalooline võitlus vööra domineerimise vastu kulmineerus 1918. aastal, mil Eesti saavutas oma koha Euroopa vabade riikide hulgas. See iseseisvus hävitati traagilisel viisil ainult kakskümmendkaks aastat hiljem, kui Eesti taas vägivaldselt okupeeriti. Vaatamata sellele on eesti rahvas jäänud vankumatuks lootuses restaureerida oma rahvusliku identsuse.

Ühendriikide valitsus saab aru eesti rahva püüdlustest enesemääramiseks ja sümpatiseerib nende püüdlustega.

Eesti NSV Teaduslik Raamatukogu Teaduste Akadeemia

Eep 205

EPL *1. märtsil 1972*

TV MAAILMAPILT

TV vaatajad ja raadiokuulajad on võinud ammu konstateerida kindlat vildakust selles maailmapildis, mida rootsi mõjusaimad avaliku arvamise kujundajad oma saadetes järjekindlalt annavad. Ka vormilt erapooletuis kommentaarides ilmneb ikka ja jälle sümpaatia kommunistlikele diktatuuridele (mida nüüd konsekventselt nimetatakse "sotsialismimaadeks") ja vaenulikkus Ühendriikidele kui läänemaailma juhtivale demokraatiale. Kui antakse ülevaadet argipäevaelust N. Liidus, siis koostatakse film sealsetele soovidele vastavalt propagandaasutustega koostöös, kui kirjeldatakse argielu USA-s, siis otsitakse üles kõige negatiivsemad vaatevinklid, kasutades seal valitsevat vabadust ajakirjanikele, seal ei saa kõne allagi tulla mingi koostöö ametlike asutustega. Et vaid tuua üht näidet.

See väänatud maailmapilt Rootsi massmeediumeis on muidugi mõjustanud ka USA ja Rootsi vahekordi mitmel puhul ja kuigi USA suursaadik alles äsja märkis nende vahekordade paranemist. Teiselt poolt ei ole aga paranenud eeltähendatud TV suhtumine ja objektiivsus. Asjaolu, mis on äratanud tähelepanu nüüd ka USA ajakirjanduses, nagu naclutas hiljuti kinni Uppsala Nya Tidning oma juhtkirjas. Näiteks on USA suurim televisiooniajakiri TV-Guide peatoimetaja pikemas artiklis rootsi kolleegide suhtumise üles võtnud, konstateerides, et siin kujutatakse Ameerikat kui kuritahtlikku maad, mida juhivad kuritahtlikud inimesed, kuritahtlike eesmärkidega. Selleli põhialuseli vaadates redigeeritakse kogu informatsiooni ja kui esineb USA-le ebasoodsaid uudiseid, siis sõnastatakse nad veelgi halvemaiks.

USA TV-ajaleht konstateerib, et selline suhtumine ulatub ka kaugemale eetrimeediumeist, näit. koolidesse, kuhu antakse koolisaateid. Õpilastele jagatakse välja selle juures TV-õpikud, mis juba kaanepildiga, on erapoolikud Venemaa-raamatu kaanel on süütu Kremli pilt, USA omal aga kujutatakse õnnetuid musti lapsi, kes on suletud aia taha. Ja kui vene seerias kujutatakse rahulikku ja õnnelikku elu N. Liidus, siis ei tule ühelgi rootsi TV-reporteril mõttessegi ka USA-st näidata rahulikke, õnnelikke kodusid, milliseid siiski leidub ja kui tuuakse ära näit. Vabadusjumalanna kuju New Yorgi sadama ees, siis peab tingimata selle all olema mingi pilkav tekst. Näib, et TV juhtkond ei ole tulnudki mõttele, et ka idas võiks midagi kritiseeritavat või viltust leiduda, mida seal liikuvad reporterid peaksid välja tooma ja kritiseerima, ka siis, kui nad sealsete tsensuurinõuete tõttu käsikäes peavad töötama nendega, kes nõukogude elu ametlikult "kätte näitavad". Siin meenuvad tähelepanu äratanud ülimalt propagandistlikud reportaazhid näit. raadios, mida koostasid mõned aastad tagasi reporterid Byttner ja Goland, kelledest esimene TV USA ja Lääne-Saksa korrespondendina on pidanud oma kohuseks mõlema maa vastu pidevalt äärmiselt kriitiline olla. Nähtavasti selle pärast, et ülesande andjad seda temalt ja teistelt reporteritelt ootavad, kuna avalik arvamine kord on juba viidud ehsiteedele demokraatia ja diktatuuri vahemaadel.

Kui rootsi eetrimeediumeid jälgida, siis on kõige tähtsamad inimesed USA-s need kes on opositsioonis presidendiga ja valitsusega, Lääne-Saksamaal on aga opositsioon omakorda "kuritegelik", kuna see ei taha leppida sotsialistliku valitsuse Moskva-poliitikaga, mis tahab aktsepteerida poole Euroopa langemist N. Liidu haardesse (n.n. status quo poliitika). Siin tekib vastuolu ka ideelises vabadusenõudluses — seda nõutakse intensiivselt nendele aladele, kus kommunistid on "vabastamise" oma kätte võtnud, reaalpoliitika sildi all keeldutakse vabadust nõudmast rahvastele, kes kommunistide poolt on juba "vabastatud" paigutamiseks Berliini-müüride ja raudeesriide taha ilma inimõigusteta, kodanikuõigusteta ja võimaluseta teostada demokraatiat.

Värskemad näited maailmapildi kujundamisest olid seoses Hiinaga. Ühelt poolt film teraviroonilise kommentaariga Tshiang-Kai-Sheki militarismile Formoosal antikommunistliku indoktrineerimisega, teiselt poolt aga ilma ühegi kriitikata esitatud film prints Sihanuki otse keiserlikust vastuvõtust Pekingis kõige totalitaarsema rezhiimiga Hitleri hiilgepäevade stiilis, mille hulka kuulus aga algkoolieliste laste tulistamisvõistlused inimesekujuliste märklaudade pihta. Kui midagi sellist näidataks "mittesotsialistlikust" sfäärist, siis oleks see vapustanud vaatajaid ja näitajaid, nüüd aga oli see 'sotsialistlik tahe ennast kaitsta" (kelle vastu? Hiinlased kujutasid inimatrappidega ameeriklasi!).

Maailmapildi võltsimine on diktatuurides, eriti ida diktatuurides loomuilk nähe. Demokraatias muutub aga kõverpilt maailmast otse ohtlikuks. Eriti nendele, kes elavad ise ohutsoonis ja pigistavad silmad kinni.

KLA

VÄLISKOMMENTAAR

EESKUJU MAAILMALE

Ungarlasest kirjanik Hans Habe, nüüd ameerika kodanik ja paljude romaanide autor, võttis möödunud aastal ette pikema ringreisi Iisraelis. Oma tähelepanekud on ta kokku võtnud teoses "Wie einst David", mis ilmus Oltenis kirjastuse Walter-Verlag väljaandel. "Nagu Taavet kunagi", selle pealkirjaga osutab autor Iisraeli ümmargusele 3 miljoni elanikku heitlusele araablasest Koljati vastu enam kui 100 miljoni inimesega. Oma kriitilises reisikirjelduse 300 leheküljel annab Hans Habe ülevaate riigist, kus väheste aastakümnete kooksul on korda läinud mitte ainult vaenlaste tohutule hulgale vastu seista, vaid ühtlasi oma rahvast luua ühiskonda, kus patriotism, idealism, ettevõtlikkus, distsipliin ja ennastsalgavus veel kujundavad väärtusi, ilma milledeta oleks võimatu lahendada seda hiiglaslikku ülesannet, mille ees Iisrael seisis.

Hans Habe leiab, et kõik see, mis läänemaailma vabaduses on kujunenud pidevaks pehmumiseks kommunistliku imperialismi ja tema moondatud agressioonideoloogia ees ja viinud ebamoraalse anarhismini kõigi traditsioonide ja väärtuste kummutamise näol. lakkab olemast Iisraeli kindluse värvavate ees, sest selleks pole seal kasvupinda. Läänes kunstlikult tekitatud lõhe generatsioonide vahel kutsub näiteks Iisraelis välja ainult kaastundliku naeratuse. Vanaduse kogemustetarkus ja väärtus on Iisraelis niisama tähtsad kui noore generatsiooni nuretus, idealism ja sotsiaalsed huvid. Södur ja armee on selle riigi olemasolus endastmõistetavad osad. See on suur vaimne kuristik, mis iisraeli üliõpilaskonda lahutab läänе omast. Vastuolu on eriti suur, kui küsimuses on ühiskonna panus, kaasarääkimine, ohverduvalmisolek ja enesedistsipliin totaalseks konfrontatsiooniks Nõukogude suurvõimuga, mis demokraatliku sotsialismi on täiest peapeale pööranud.

Habe kirjutab, et 1948 saadik on Iisrael lakkamatult olnud ohustatud füüsiliselt, viimase viiea aasta jooksul ka moraalselt. Umbes samal ajal on Läänes hakanud ennast maksma panema nihilistlik intellektualism, destruktiivne noorsookultus, antihumanistlik skeptitsism ja suguline ohjeldamatus, ajades segamini arusaamise vabadusest. Tulemuseks on segadus, ühtlasi aga ka algus Moskva ja Peking revolutsioonilisele seemnekülvamisele, mille eesmärgiks on masside mobiliseerimine pärast seda, kui nende moraalsed põhimõtted on hävitatud. Läänemaailma eetlised põhialused kuuluvad eeskätt lõhkumisele. Kuna kõige idapoolsem väikeriik Iisrael kuulub lääne kultuuriringi, pommitatakse teda samasuguste relvadega nagu Läänt üldiselt. Üksnes siis, kui ka Iisraeli haritlaskond ja noorsugu moraalselt lagunevad, vabanеb Moskva soomusmasinatele tee, millel kommunistlik agressioon mõnede araablaste kõrval sõidab.

Temale omase loogikaga on Iisraeli noorsugu niisuguse moraalse kallaletungirinde vastu püstitanud oma kaitseliini. Selle ehitamisel pole ta võinud loota lääne liitlaste abile. Ameerika võib küll anda Phantomlennukeid, mitte aga moraali. Juudid, üksinda, nagu nii tihti nende ajaloos, mobiliseerivad oma vanima ja kogetud relvana religiooni. Kinnipidamine teatud traditsioonidest on kõige kindlam abinõu võitlemisel moraalse anarhismi vastu. Sionismi ideoloogilisest ja emotsionaalsest mõistest on Iisraeli riigis saanud realistlik ja mõistlik tõsiasi. Hans Habe osutab õigustatult nähtele, et senine antisemitism on mitte ainult ida diktatuurides, vaid märgatavalt ka muudes ja muutunud rohkem antisionismiks. Sisuliselt ei tähenda see kuigi palju, sest nii või teisiti on ikkagi tegemist vaenuga juutide vastu. Selle osalised, parem — või pahempoolsed radikaalid teenivad üksnes Moskva imperialismi Lähis-Idas. Habe iseloomustab arengut võrdlusega: Chamberlaini vihmavarjust 1938. aastal on 1971 saanud nõukogude langevari.

Iisrael omalt poolt on siiski näidanud, et teda võib võrrelda Taavetiga, kes Koljatile vastu seisab ja teda võidab. Iisraeli rannikul otsustatakse tõenäolikult ka vaba maailma saatus. Kui seda ei mõisteta või mõista ei taheta, tähendab mitte ainult kaasaaitamist Iisraeli hukkumisele, vaid ühtlasi otsest abi Euroopa vabaduse hävitamisele. Seepärast on Iisraeli enesekaitse tähtis kui eeskuju kogu vabale maailmale.

A.K.

Selma Tellman-Ausmees surnud

USA-s Yongstone'is Ohio osariigis suri 20. jaanuaril Selma (Täta) Ausmees, n-na Tellmann.

Kadunu sündis 19. jaan. 1907 Dresdenis Saksamaal.

Ta isa Juhan Tellman oli elukutselt insener ja ema tuntud naistegelane ja koolijuhataja Anna Tellman, kes pärast abikaasa surma abiellus kindral-major Juhan Törvandiga. Nüüd oli perekonnas kolm tütart, kel kõigil omapärased hüüdnimed — Tata, Cita ja Alja — viimane kindrali esimesest abielust. Kindralit aga kutsuti Pushok. See oli perekond, kus valitses üksmeel, rõõm ja naer.

Meenuvad koosviibimised selles kaunis kodus, muusika kahel tbk-laveril või uljad jaanipäeva pühitsemised nende suvilas Kosel, kus Pushok koos tütardega oli alati kõige agaram maapõlevast jaanitulest üle hüppama — vana eesti kombe kohaselt.

Nad kõik on meist lahkunud. Jäänud on vaid Taja ja Cita tütred perekondadega, kes seda indu edasi kannavad. Nõukogude võimud arreteerisid Cita ja ta viibis Keskvanglas. Siis haarati kindral koos abikaasaga ja viimasena Alja. Nad puhkavad pärast raskeid kannatusi Siberi mullas, igaüks omaette, surres üksteist nägemata ja kohtamata.

Tata pääses, kuna ta lahkus Eestist koos oma austerlasest abikaasa klaverikunstnik Hans Höpfeliga tütre, Gina ja õetütre Viivega, kelle kasvatamine nüüd jäi tema kohuseks.

Tata õppis Viini ülikoolis kaubanduseadust ja hiljem muusikat erialaga klaver Viini Konservatooriumis, mille lõpetas 1929 Töötas õpetajana ema poolt asutatud Inglise koledzhis kuni selle ülevõtmiseni Nõuk. võimude poolt.

Tulles tagasi kodumaale Saksa okupatsiooni ajal algas 1944 venelaste lähenemisel põgeniku teekond kahe lapsega üle Saksamaa laagrite kuni 1953 vöis asutada uue kodu Ühendriikides koos abikaasa kpt. Eduard Ausmeesiga, kellega abiellus Saksamaal pärast esimese abikaasa kaotust.

Ühendriikides töötas ta vene ja saksa keele õpetajana keskkoolides ja Westminster College'is jatkates ka klaveriõpetust eraviisiliselt. Võttis elavalt osa ameerika muusikaelust. Akadeemiliselt kuulub nagu ta ema õde ja tütar Gina Korp! Amicitiasse.

Teda jäävad leinama abikaasa, tütred perekondadega ja hulgaline sõprade ring ,kel on raske mõista, et see on ühe sädeleva, huvirohke ja energilise elu lõpp.

A. O.

Usklike protest TV vastu

Vabakiriklikud ringkonnad mitmetes rootsi keskustes toetavad n.n. Aneby-aktsiooni, mis seisneb televisiooni boikoteerimises selle saadetes esineva tooruse, röveduse ja vandumistega läbiimbutatud keele pärast. Aneby nelipühi-kogudus, kes alustas aktsiooni, soovitab kõikil loobuda TV litsentsi maksmisest nii kaua kuni asi ei ole paranenud ja seega ka TV-aparaatide tarvitamisest.

Aktsioon on leidnud elavat vastukaja. Misjonikogudus Vilhelminas näit. leidis, et tõusva moraalilageduse vastu TV-s tuleb reageerida: "Meie ei saa enam kauem vaikida Muidugi võib ju igaüks aparaadi väljalülitada, kuid me peame sellegipoolest maksma selle madaluse eest. Peame selle tõttu tarvitama radikaalsemaid abinõusid, et televisiooni sundida meie arvamisi respekteerima".

Lastead ei soovi vaimulikku

"Koguduse Teated", Stockholmi EELK häälekandja, teeb kiiesoleva aasta esimeses numbris teatavaks, et peapiiskop Konrad Veem on pidanud lasteaia lastevanemate soovil lõpetama need usuõpetuslikud pooltunnid igal nädalal, mis toimusid mõnda aega lasteaia ja kuleppel.

"Koguduse Teated" märgib, et nende pooltundides kasutati materjalina rootsi kiriku poolt selleks otstarbeks, trükitud värvipilte ja lisatakse:

"Hiljuti toimunud lastevanemate koosolekul leiti, et õpetaja tulek ei ole kooskõlas lasteaia mõttega, mispärast usulist pooltundi enam ei soovita. Koguduse õpetaja avaldas juhatuse koosolekul lootust, et koostöö katkemine koguduse ja lasteaia vahel on ajutine".

SIIT ja SEALT

● Stockholmi ülikooli füüsikateaduskonna dotsendiks nimetati dr. Indrek Martinson, kes oma doktori väitekirja kaitses novembrikuus.

● Moorestown'is New Jersey osariigis sündis Ann (n-na Ojamaa) ja Arno Liivakul poeg Oskar. Lapse isa on õigusteaduse doktor ja on õppejõuks Rutgersi ülikooli õigusteadlaste koolis.

Stockholmi Eesti Maja

● Eesti Majast kuuleme, et korduvatel "huviretkedel" Eesti Majja on mitmete läti organisatsioonide esindajad tunnustavalt ja hindavalt suhtunud ruumide esinduslikkusesse ja kodususse ja soov; avaldanud mõningaid oma sündmusi Eesti Majas tähistada.

● Nii on lätlaste Pen-klubi ruumid kinni pannud lastepeoks ja sellele järgnevaks liikmete koosolekuks laupäeval 4. märtsil, Läti Kultuuri Koondis laupäeval 25. märtsil ja läti korp! Tervetia oma juubelipeoks aprillis. Eesti Maja tervitab südamlikult läti naabreid oma külalistena!

● Veelkordseks meeldetuletuseks: Eesti Maja on äripäeviti avatud 11.30—14 ja 15—22, millistel aegadel ka einelaud lahti on, sooje toite aga serveeritakse 11.30—13.30 ja 17—18.30. Lahtioleku aeg laupäevadel ja pühapäevadel on 14—18. Seltskondlike ruumide aadress: Wallingatan 34 I.

Akad. eksamid

Toronto ülikooli lõpetas magna cum laude BA kraadiga psühholoogia alal Aino Müllerbeck, kes varem õppis keeleteadust Stockholmi ülikoolis, Kuulub akadeemiliselt ENÜSi.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB, Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 147:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 53:-
Kuu ..... kr. 15:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1972

BERLIINIS MUUTUSETA
Mida tõi Brandti "lähenemine"?

BERLIIN — EPL kaastööliselt) Vaatamata sellele, et juba septembris 1971 sõlmiti nn. Berliini kokkulepe ja detsembris 1971 veel rida Ida-Saksamaa (DDR) ja Lääne-Berliini ning DDR ja Lääne-Saksamaa vahelisi täiendavaid lisalepinguid, püsib olukord Lääne-Berliinis ikka veel endisena. See tähendab, et sealt ei pääse ikka veel keegi külastama oma Ida-Berliinis või Ida-Saksamaal elunevaid sugulasi ja tuttavaid.

Kui sellest juttu on, kasutavad lääneberliinlased olukorra iseloomustamiseks Remarque sõnu: "Im Westen nichts Neues." Kuid paljud isegi kahtlevad ja arvavad, et need lepingud jäävadki pikemaks ajaks paberile, või — kui need lepingud muutuvad realiteediks, teenivad nad mitte Lääne-Berliini elanike, vaid Ida-Saksamaa poliitilisi ja majanduslikke huvisid.

Pikkamööda hakkavad selguma ka nende kokkulepete võimalikud ohud. Üldse võivad lääne-berliinlased viibida kas Ida-Berliinis või Ida-Saksamaal aastas kokku 30 päeva. Seda võimalust võidakse kasutada ka päevade kaupa. Kuid igakordseks sissereisiks on vajalik kirjalik luba.

Selle saamiseks tuleb esitada avaldas, millele vastus võidakse saada kõige kiiremini kuue päeva pärast. Sissereis Ida-Berliini või Ida-Saksamaale, toimub kindlate kontrollpunktide kaudu, samuti ka sealt tagasipääs.

Ohuks aga on aga punkt, et ka tagasipöördumiseks vajatakse luga. Selle andmine toimub piiril, ja on siis võimalik, kui tagasipöörduja ei ole eksinud oma viibimise ajal DDR territooriumil või varem DDR seaduste vastu. See tähendab, et mitte kõik, kes külastavad Ida-Saksamaad, ei pääse sealt enam tagasi.

Seda kinnitab ka senine praktika, mis näitab, et DDR ja Lääne-Saksa piiril arreteeritakse iga aasta DDR võimude poolt üle 200 lääne-saksalase. Näiteks need isikud, kes pärast 1961. aasta 13 augusti (pärast Berliini müüri ehitamist) põgenesid Ida-Saksamaalt Lääne-Saksamaale.

Nende poliitiliste vastaste võimaliku tabamise kõrval on need lääneida kokkulepped Ida-Saksa valitsusele puhtal kujul ära. Näiteks maksab sissereisi luba üheks päevaks 5 lääne-saksa marka, mitmeks päevaks 15 lääne-saksa marka .Piiril toimub tollikontroll ja kaasaolevate asjade (külakost, kingitused jne.) eest tollimaksu tasumine.

Need, kes jäävad Ida-Saksamaale või Ida-Berliini kuni viieks päevaks, võivad toolivabalt kaasa võtta kaupu ja toiduaineid kuni 20 marga väärtuses, ning need, kes kauemaks jäävad, 100 marga väärtuses. Kaubad hinnatakse ida-saksa markades ida-saksa nindade alusel, kuid tollimaks tuleb tasuda lääne-saksa markades. Ka peavad kõik sissereisijad vahetama iga päeva kohta 10 lääne-saksa marka ida-saksa markade vastu (vahekorras 1:1 vastu). Seega on nende külaskäikude võimaldamine puhtal kujul (nagu kohal üteldakse) valuuta-tööstus.

Need, kes jäävad kauemaks kui kaheks päevas kas Ida-Berliini või Ida-Saksamaale, peavad isiklikult ilmuma ennast politseisse registreerima: need, kes viibivad ainult kaks päeva DDR-is. tuleb kanda majaraamatusse. See on võte, mis võimaldab kontrolli, kelle juures ja kus peatuti.

Sissereisil Ida-Saksamaale või Ida-Berliini ei tohi kaasa võtta ajalehti, ajakirju ja raamatuid. Kes seda katsuvad salaja teha, võidakse kas arreteerida või nende sissereisi luba tühistada. Oma autot võidakse ainult siis kasutada, kui sõidetakse kaugemale kui 100 km või kui on kaasas lapsi alla 3 aasta. Mootorrattaid ja jalgrattaid aga ei lubata üldse kasutada.

Nende eest, kes Lääne-Saksamaalt sõidavad läbi Ida-Saksamaa Lääne-Berliini, maksab Lääne-Saksa valitsus iga aasta teede kasutamise eest 234,9 miljonit lääne-saksa marka.

Berliini kokkulepped võimaldavad Ida-Saksa valitsusel avada Lääne-Berliinis avalduste vastuvõtmiseks ja läbitöötamiseks kokku viis bürood. Seega pääsevad siis ka DDR spioonid ametlikult Lääne-Berliini. Iga büroo koosseisu kuulub juhataja ja 6 ametnikku.

Lisaks võib DDR avada Lääne-Berliinis oma reisibüroo, mis hakkavat siis korraldama turismisõite Ida-Berliini ja Ida-Saksamaale. On loomulik, et ka see reisibüroo täidab poliitilisi ülesandeid ning võimaldab (nagu teisedki bürood) nn. kullerteenistuse korraldamise DDR saladienistuse ja Lääne-Berliinis töötavate agentide vahel. Ametlikult kannavad need bürood nimetust: "Büro für Besuchs- und Reiseangelegenheiten."

Raudtee, tänav-raudtee (S-Bahn) ja metroo kasutajad pääsevad Ida-Berliini ainult Friedrichstrasse jaama kaudu. See on nn. Übergangsstelle Jalakäijate jaoks on 8 "nõelasilma" ja autode kasutajaile 7. DDR büroode ametnikud tulevad hommikul ja lahkuvad õhtul. Sõiduks Lääne-Berliini ja tagasi nad kasutavad DDR ametlikke sõidukeid, mis kannavad vastavat läbilaske märki.

Need isikud, kes sõidavad Lääne-Saksamallt Lääne-Berliini (või ümberpöördult) läbi Ida-Saksamaa, saavad läbisõidu viisa piiril. Seal toimub siis ka passi- ja tollikontroll. Läbisõiduks võidakse kasutada isiklikke autosid. Kuid ilma vahepeatuseta ja mööda kindlat teed, mis märgitakse alati viisa tekstis. Ka translit-reisijaid võidakse arreteerida või neile läbisõit keelata, kui mõni isik "gegen die Gesetze der DDR verstossen hat." Läbisõitjat ei tohi teel ühtegi isikut peale võtta ega teelt kõrvale kalduda (mujale sõita). Kui see sunnib, siis on see eksimine DDR seaduste vastu.

H. H.

Lääneberliinlane peab külastusel itta arvestama ka kinnipidamisega idas. Pildil rahvapolitsei "rutiinikontroll" tänavail.

Peking avaldab huvi Taivani rezhiimi suhtes

Seoses president Nixoni külastusega Hiinasse on rohkesti spekuleeritud probleemi Taivan (Formoosa) ümber ja püütud mõistatada milline on Chiang Kai-sheki rezhiimi saatus tulevikus. Ei peeta võimalikuks, et USA otseselt "reedab" Taivani, kuid oletatakse, et pikapeale saavutatakse mingisugune kompromiss Taivani ja Pekingi vahel. On viidatud Nixoni auks korraldatud banketile, kus viibisid viis kõrgemat sõjaväelast Chiangi kunagisest mandriarmeest — üks neist oli omal ajal isegi Rahvus-Hiina kaitseministri abi. Kohal oli isegi kunagisi "suurkapitaliste" ja endidi prominentseid tegelasi, kes pärast kommunistide võimuletulekut tagandati.

WASHINGTON — Ameerika poliitilised vaatlejad oletavad, et banketil toimunud "rahvuslik ühinemine" võib tähendada Pekingi poolt oodatud rahuzhesti Taivani suunas. Kuidas aga probleemi täpselt lahendatakse, pole muidugi teada. Esialgu aga peetakse võimalikuks, et Taivan jääb riigiks omaette, ilma et sealsed poliitikud iga hinna eest esineksid Hiina ametlike esindajatena nagu seda on senini tehtud. On koguni tähele pandud, et Taivan on rohkem hukka mõistnud Nixoni külastust Hiinasse kui Pekingit ennast. Ka Chou En-lai, kes tegelikult juhib Hiina välispoliitikat, ütles mõni aeg tagasi, et ta tunneb Chiang Kai-sheki hästi. "Ja olgu ta muidu mis ta on, kuid ta suudab ameerika survele hästi vastu seista. Ta pole selline hüpiknukk nagu seda on van Thieu Saigonis".

WASHINGTON — USA pealinnas märgitakse, et kuigi Nixoni läbirääkimiste täpset sisu võibolla kunagi ei avaldatagi, vähemalt mitte esialgu, siis on kindel, et presidendi visiit Pekingisse annab positiivseid tulemusi. Leitakse, et püüded suhteid taastada maailma rahvarikkaima riigiga "tulid tõesti viimasel minutil". Samuti leitakse, et Nixoni isiklik külastus oli parim, mis üldse võis juhtuda. Tavalisi diplomaatilisi kanaleid kasutades vaevalt olnuks võimalik nii kaugele jõuda. Loomulikult pole USA nii naiivne, et arvatakse, et pärast Nixoni visiiti on suhted automaatselt taastatud. Ideoloogia seisukohast on ja jääb mõlema suurvõimu vahele ikkagi ületamatu kuristik. Ent loodetakse üldist läbikäimist näiteks kaubanduslikul ja kultuurilisel alal parandada, kusjuures võib lisanduda ka asjaolu,et otsene sõjaline vaenulikkus elimineeritakse. Sellest oleks kasu mõlemal poole, eriti Hiinal, kes saab oma põhjapiiril võibolla vabamad käed.

BONN — Tihedas udus põgenesid Liiduvabariigist Ida-Saksasse kolm BRD sõdurit koos armeevarustega. Sõdurid ületasid piiri Helmstedti kontrollpunktis, kusjuures BRD piirivalvurid alguses arvasid, et tegemist oli USA armeesõidukiga, mistõttu sel lasti takistamatult mööduda. Kui eksitus avastati, oli veok juba DDR territooriumil. Vähe aega pärast vahejuhtumit saabus Helmstedti üks eraauto, mille juht jutustas, et ta oli Marienborni kontrollpunktis Ida-Saksas näinud, kuidas veokist väljusid kolm põgenenud BDR sõdurit. Põgenemise põhjus on teadmata.

MOSKVA — N. Liidu pühitseti relvastatud jõudude päeva tava kohaste pidulikkustega, ilutulestikuega ja kõnedega. Nõukogude kaitseminister marssal Gretshko sõnas oma päevakäsus, et "sõjaliste seikluste pooldajad pole veelgi oma relvi maha pannud". Seda tõendab m.h. "imperialistide agressioon Indo-Hiinas ja Lähis-Idas, samuti tegutsevad ka Euroopas jõud, kes on pinge vähendamise vastased." Tavakohaselt nentis marssal, et N. Liidu relvastatud jõud on tänapäeval tugevamad kui kunagi varem ja et vajaduse korral ollakse võimelised hävitama igat eventuaalset kallaletungijat.

MOSKVA — N. Liidus tehakse juba praegu plaane, kuidas detsembri lõpuks peaks pühitsema sssr loomise poolesajandi juubelit. Partei keskkomitee poolt väljastatud käskkirjas toonitatakse eriliselt, et N. Liit on paljurahvusline riik ja et kuni juubelipäevani tuleb korduvalt toonitada mõistet "rahvaste perekond".

ARGIPÄEV ROOTSIS

GÖTEBORG (EPL) — Handels-Tidning avaldas 21. veebruaril sign. Marja veste "Argipäev Rootsis" (vardag i Sverige), mille alapealkirjas märgitakse, et see argipäev on nähtud "eksiil-venelase silmadega" (genom exil-ryskas ögon).

Veste sissejuhtauses üteldakse, et "pärast TV:s näidatut, kuidas rootslane näeb vene argipäeva-elu, mõtlesin ma, et lugejal oleks ka huvitav teada, kuidas venelane näeb rootsi argipäeva".

Veste kõlab järgmiselt:

— Kahjuks ei tea ma, kas Rootsis on üldse mingit argipäeva. Riideid, milliseid meie kasutame ainult suurte pidustuste puhul, autosid, milliseid tarvitatakse ainuüksi pulmaekipaazhis, elukortereid, mis leidub ainult päevapiltidel (mõeldes välismaa esindajaile) — kõiki neid kasutavad rootslased iga päev, ilma et mõtleksid homsele päevale. Milline kergemeelsus!

Aga Rootsis oli siiski ka nii, et töötajail polnud 50 aastat tagasi värv-TV-d, külmutuskappe ega Volvosid. Kindlasti on siin vahepeal olnud mingi revolutsioon, mis on jõutud siiski unustada — muidu oleks arusaamatu, kuidas ilma selleta saab nautida vilju, millede eest meie ise peame üksnes revolutsiooni tänama.

Läbiõikerootslane ei eralda trammi rongist. Ta läheb rongile ilma passi või reisiloata. Täpselt nagu oleks see tramm. Pole ka elukorteris mingit korda. Hoolimata sellest, kas tal on teenindusmedalit või mitte, võib ta saada loa mitme ruumiga elukorteri üürimiseks. Mida hakata lõpuks peale säärase korteriga? Sõita jalgrattaga selles?Mängida jäähokit? Isegi parteitud marksistid võivad üürida sellised galakorterid — ja siis peab ju mõtlema, mis küll võib juhtuda nende seinte vahel?

Rootslased lähevad harva kaupa osma. Oleks huvitav teada, kust saab rahvas oma varustuse? Kunagi pole näha lihalelti ees mingeid kolmetunni-sabasid. Juhtub vahel ka, et mõni tuleb kauplusse, jalutab ringi, vaatleb ja läheb siis jälle välja. Võib kujutleda seda kahetsust, mis teda haarab, kui talle kauplusest väljunult pähe põikab, et ta ei kasutanud juhust paari kinnaste või singi ostmiseks. Müüjate vastu on rootslased ebaviisakad: nad ei saa kingitusi, neid ei kutsuta ka restorani. Tänuks selle eest, et on olnud võimalus ostmiseks.

Kõige halvem on siiski, et rahvas liigub ringi ega pane mikski nõuandeid aga üleskutseid et heale ega kurjale, ega tea ka, kes on kõige tarkuse õpetajaks. Rootsi ema ütleb näiteks oma lapsele: mine ja pese käsi! selle asemel, et ütelda: meie suur juht Lenin on ütelnud, et käed peavad puhtad olema!... Kuidas nad üldse teavad, et peab ennast pesema?

Sünnipäevi

29. veebruaril saab Lundis **Helene Trikson** 80. aastaseks. Ta sünnikohaks on Hiiumaa.

2. märtsil tähistab Lundis **Helene Kaldjärv** oma 50.a. sünnipäeva. Ta on pärit Harjumaalt, Jõelähtme vallast.

6. märtsil pühitseb Lundis **Lilli Mårtensson,** neiuna Taul, oma 60.a. sünnipäeva. Ta sünnikohaks on Viljandimaal Põdrala vald.

UUDISEID... LÜHIDALT

Stalini tütar pages USA "kolhoosist"

NEW YORK — Stalini tütar Svetlana, kes mõned aastad tagasi sensatsiooniliselt hüppas ära Indias ja hiljem sai asüüli USA-s, on lahku läinud oma ameerikalasest mehest, arhitekt William Wesley Petersist. Lahkumisel võttis Svetlana kaasa ka oma 10-kuuse tütre.

Abielu sõlmiti ligemale kaks aastat tagasi, kusjuures see oli Svetlanale järjekorras neljas ja Petersile teine. Asuti elama Arizona osariiki, Paradise Valleysse, kus elu toimus ühes arhitektide koolis niiöelda ühismajandi või enamvähem kolhoosi printsiibil. Elanikud jagavad kõike: sissetulekuid, toitu, igapäevase elu väljendusi.

Taoline elu Svetlanale üldse ei meeldinud ja lahkumisel ühismajandist sõnas ta, et umbes sarnase elu tõttu ta tegelikult otsustas ka N Liidust lahkuda. Edasi rõhutas Stalini tütar, et ta on veendunud eraomaduse otstarbekohasuses indiviidile.

KOITJÄRVE NOORTELE Scoutkaupu TALLINN-s Eastöötes stiftelse GÖTEBORG POSTGIRO 528427

Arvi Moor Boråsis: "Olgem valvel eesti kultuuri, kirjanduse, ajakirjanduse eest"

Borási E. V. aastapäeva aktuselt. Esireas vasakult VR-kavaler kaptenleitnant J. Pruun, pidukõneleja toim. Arvi Moor, koorijuht Eero Tarjus, õp. O. Kodres ja Borási ES esimees A. Jakobson. (EPL-foto Köster)

BORÅS (EPL) — Eesti Vabariigi 54-nda aastapäeva pühitsemine Borásis toimus laupäeval, 19. veebruaril, leides aset Caroli kiriku koguduse saalis, mis on hiljutise renoveerimisega muudetud kõigiti hubaseks kuuldesaaliks. Piduliku aktuse korraldajaks oli Borási Eesti Seltsi ja sellest võttis osa suhteliselt rohkesti kaasmaalasi Borásis elunevast eestlaskonnast.

Aktus algus rahvuslipu sissetoomisega skautlike noorte poolt, millest toimingut saatsid kokkutulnud ühislauluga "Eesti lipp". Aktuse avasõna ütles B. E. Seltsi esimees kpt. August Jakogson, kes rajas om põgusa sõnavõtu eesti vanasõnale "vara tööle, hilja voodi — nõnda rikkus tuppa toodi". Ta tõstis esile eesti rahva töökust ja kuuluvust kultuurrahvaste perre, milline asjaolu on taganud ka lugupidamise eestlastele rootsi ühiskonnas. Kpt. Jakobson iseloomustas järgnevalt EV aastapäevade tähistamisi iseseisvuse ajal, okuupatsiooni-aegadel ja paguluses.

— Nagu iseseisvuse ajal nii saama ka paguluses tähistada oma riigi sünnipäevi segamatult. A. 1945 toimus Borásis esimest korda EV aastapäeva pühitsemine ja sellest võttis osa 250 kaasmaalast, tähendas avasõna ütleja m. h. ja avaldas seejärel tänu Rootsi kuningale, riigivõimule ja rahvale asüüli ning vabaduse võimaldamise ja vastutulelikkuse eest.

Avasõnale järgnes rootsi hümni laulmine. Pärast seda deklameeris pr. Heimi Weervald Kristjan Meikopi luuletuse "Pool südant". Vaimuliku talituse pidas õp. Oskar Kodres.

Aktuse-kõne pidas toim. Arvi Moor. Ta andis esmalt lühida tagasiulatuva ülevaate nendest taotlustest, millised olid eesti rahva iseseisvaks võitlemise eelduseks.

Seoses vabadusvõtlusega esitas kõneleja Asutava Kogu poolt 19. mail 1919 Estonia kontsertsaalis vastuvõetud proklamatsioonist seile osa, mis õigustas eesti rahvast nõudma "enesele püsivat paika rahvasteliidus suveräänse riigina".

— Eesti rahvas näitas ka tõepoolest, et õiguse nõue "ei jää ainult sõnaks", nagu on üteldud selles proklamatsioonis. Oma võ.duga Vabadussõjas sundis ta kommunistliku Venemaa rahuläbirääkimistele Tartu, kus siis saavutatigi rahuleping, millele allakirjutamisega kinnitas sovetlik Venemaa, et ta loobub "igaveseks ajaks" oma õigustest Eesti maa ja rahva üle ja annab "tingimusteta" oma tunnustuse Eesti iseseisvusele. Seda tunnustust, nagu teada, "austas" N. Liit juba oma anastamisüritusega 1. detsembril 1924. See katse ebaõnnestus: eesti rahvas oli valvel oma põhiliste õiguste eest ja liikvideeris mõne tunniga relvastatud katse nõukogudeliku võimu maksmapanemiseks.

— Kuid see, mis ei õnnestunud N. Liidul siis, õnnestus tal a. 1940 Ribbentrop-Molotovi kokkuleppega. Eesti on sellest ajast nn. nõukogude "vabariik" — vabariik ilma vabaduseta ühe diktaatorliku suurvõimu suruvalt "kallistavas" embuses, ütles kõneleja.

Edasi rõhutas ta kultuurilise elu tähtsust ja seost nii iseseisvuse taotlustegevuses, iseseisvuse ajal ja hiljem paguluses.

— Kultuuriline tegevus ja vaimsed saavutused moodustavad selle jõuvarmu, mis on meie iseolemis ja püsimise peamisi põhialuseid, tähendas kõneleja m.h. ja lisas siis:

— Eesti rahva füüsilise ja vaimse olemise tunnustamine algas õigupoolest juba möödunud sajandi 60-ndail aastail. Norra kohta on tähendatud, et tema kui riigi füüsilise jõu tunnustamiseks löi eeldused Henrik Ibsen oma näitekirjandusega. Meil ei olnud oma Ibsenit, aga meil oli Isa Jannsen, Lydia Koidula, Carl Robert Jakobson, Johann Köhler j.t., enne neid Raehlman ja Kreutzvald. Jannseni ja tema tütre Lydia poolt korraldatud esimene üldlaulupidu oli üks neid tegureid, mis süvendas rahvas teadmist, et ta on sootuks midagi rohkem kui "maarahvas" oma "maakeelega". Eesti rahva ja eesti keele mõisted hakkasid üha enam esile kerkima, seda enam, et Jannsen hakkas oma "Perno Postimehes" neid mõisteid juba varem tutvustama ja populariseerima.

Kõneleja puudutas põgusalt ka Jakobsoni "Sakala", hilisema Jaan Tõnissoni-aegse "Postimehe" ja Konst. Pätsi toimetatud "Teataja" tegevust ettenägevas teadmises, et nende ettevalmistust iseseisvumiseks on kunagi vaja. Kreutzvald oli seda juba "Kalevipojas" ennustanud: "Kaugelt näen kodu kasvamas".

— **Oma praeguses rahvuslikus võitluses, ütles kõneleja, tuleb meil samuti nagu toonagi rõhutada ajakirjanduse tähtsust. Hoiatavalt olgu üteldud, et reeglipärase ajakirjanduse ilmumisega olemegi juba sattumas ohutsooni. Ja sinna me satume ka, kui me oma valvelolekut ei süvenda.**

Ajakirjanduse kõrval rõhutas Arvi Moor ka emakeele ja kirjanduse tähtsust paguluses. Noorema põlvkonna kohta tähendas ta, et noored on möistnud oma ülesannet ja kohustust okupatsiooni all kannatava ja ohus oleva eesti rahva suhtes.

— Nii on poliitiliselt teadlik noorus hakanud otsima vahendeid, kuidas saaks Eesti-küsimust viia Ühendatud Rahvaste Organisatsiooni ette ja millise taktikaga peaks seda kõige mõjukamalt teostama.

Kõneleja toonitas lõpuks ka Ülimaailmsete Eesti Päevade ja seal vastuvõetavate resolutsioonide tähtsust eestluse probleemide lahendamiseks nii meie endi seesmises tegevuses kui ka rahvusvahelistes kontaktides.

— Tänasel Vabariigi aastapäeva aktusel suuname oma mõtted kodumaale sooviga, et eesti rahvas saaks jälle ja üsna varsti tajuda vaba rahva ülimat õnne. Nende sõnadega lõpetas kõneleja oma ettekande.

Aktusel esines Göteborgi Eesti Meeskoor 40-mehelises koosseisus, esitades Eero Tarjuse juhatusel rea populaarseid eesti laule, mis olid sisuliselt heas sobivuses rahvuspüha tähistamisega. Laulude ettekanne õnnestus hästi ja kutsus esile nõudmisi lisa andmiseks. Lauldi: A. Lätte "Kuldrannake", E. Võrgu "Ma lillesideme võtaks". H Kännu "Kaugel" ja K. A. Herman' "Isamaa mälestus". Lisapaladena anti M. Härma "Enne ja nüüd" ja Lätte "Mu armas isamaa". Koori tänati lilledega.

Aktuse lõppsõnas tänas B. E. Seltsi abiesimees Egon Köiv esinejaid, publikut ja aktuse korraldajaid. Kohalolevat Vabadusristi kavaleri kpt. Joosep Pruuni austati lillede andmisega. Järgnes eesti hümni laulmine ja seejärel rahvuslipu väljaviimine.

Poolteist tundi kestev aktus rahuldas kõiki osavõtjaid ja kinnitas usku eestluse püsimisse. Pärast aktust toimus seltskondlik koosviibimine Moderata Samlingspartieti ruumides.

Soovitakse osta

"Meie Maa"

nr. I—IV. Vast. "Meie Maa" all EPL, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

350.000 leedulast Kuuendik rahvast Nõukogude ohvriks

(VES) N. Venes pöranda all ilmuv "Jooksvate sündmuste kroonika" toob oma nr. 22, mis ilmumiskuupäevana märgib 10. novembrit 1971, kokkuvõtte kirjast, mille "grupp Leedu intelligente" saatnud Rahvusvahelisele psühhiaatrite konverentsile. Selles kirjas märgitakse, et Leedu relvastatud vastupanuvõitluses Nõukogude vastu 1944. aastast 1953. aastani hukkus Vene vanglates ja väljasaadetuna kogusummas kuni 350.000 inimest, seega kuuendik kogu Leedu rahvast. Nende poliitilistel põhjustel vanglates kinnipeetavate seas oli palju vaimuhaigeid, keda mitte keegi ei ravinud.

Nüüd aga, jatkab kiri, teostatakse tervete inimeste "ravimist" vaimuhaiglais.

Kirja autorid toovad rea leedulaste nimesid, kes saadetud sundravile vaimuhaiglaisse.

Neist märgitakse sotsioloog Algis Statkävitshkust, kes arreteeriti 18. mail 1970 tema poolt kirjutatud raamatute pärast, milliseid KGB nimetanud raamatuteks "punase fashismi" üle. Autorit peetud kinni kaua aega Lukishki vangla haiglas, kust ta üle viidud Vilniuse vaimuhaiglasse. Edasi nimetatakse Jabluskust, kes 1971 arreteeriti lendlehtede levitamise pärast ja kes on kinni Kaunase vaimuahgilas; üks leedu keele õpetaja, kelle nimi pole teada, kes töötas Birzhaiski keskkoolis ja arreteeriti 1971 juulis, on kinni vaimuhaiglas tema poolt kirjutatud raamatute pärast, milledes käsitatud leedu partisanide võitlust Vene vastu, milliseid raamatuid ta katsetanud maalt välja saata; üliõpilane V. Sevruk kõrvaldati filosoofia eksamitelt aspirantuuris tema "töe otsimise maania pärast marksismis".

Edasi märgib, kroonika baltimaalastest Vene ohvritest lätlast Gunars Rodet, kes istub Balti föderatsiooni asja pärast kurikuulsas Vladimiri vanglas ja kes septembris raskelt haigestus. Temale keelduti ravist 7 päeva.

Kroonika märgib, et orjalaagrisse ZH 385/3 saabus leedulasest lennukikaaperdamises süüdistatu V. Simokaitis, kelle surmanuhtlus juuli algul 1971 muudeti 15-a. vangistuseks raske rezhiimiga orjalaagris. Kroonika lisab, et teate surmanuhtluse muutmisest tõid lääne teadeteagentuurid ära juba jaanuaris, kuigi otsus selleks kuulutati alles juulis!

Teatatakse, et Simas Kudirkaga, kes viibib nr. 3, 1/o Dubrovalg'i laagritegrupis, käinud jutlemas "leedu ühiskondlik delegatsioon", kes peale käinud Kudirkale, et ta tunnistaks end kuritegijaks, ähvardades keeldumisel teda leedu ajakriajdnuses kujutada moraalitu inimesena.

R. Paglant Alingsåsis: "Olge suurmeelsemad kui on meie saatus"

ALINGSÅS (EPL) — Eesti iseseisvuse 54.aastapäeva tähistamine tõestas jälle Alingsåsi 140 eestlase usku vabadusse, koondas jõude ettevõtmiseks. Kahju, et Rahvamaja A-saal jäi pisut napiks. Kodumaa noorte soove ja palveid Läände, vahendas aktusekõneleja Ruut Paglant.

Kokkuvõttes ütles kõneleja:

20. aasta jooksul andis iseseisev Eesti Vabariik oma rahvale hariduse alal ja üldkultuuriliselt rohkem, kui möödunud sajandid kokku. Nurmed ja aasad muutusid viljakandvamaks. Usk oma ettevõtlusesse, tahe uut luua kasvas. Aken Euroopasse oli avatud. Eesti raha oli täisväärtuslik ja hinnatav. Sajandeid eestlast rõhunud sunnimaisus vaibus unustusse. Tööd ja leiba jatkus tegijaile. See on pärand, mida tõime kaasa ja mis on olnud jõuallikaks neile, kes hoolitsevad selle eest, et emakeel uueneb ja püsib. Mitte ainult keel, vaid ka meel. Öeldust johtuvalt võiks meie tähtsamaks ülesandeks olla läänes asuva eestlaskonna, rahvusgrupina alalhoidmine.

Meie panus materjaalselt ja vaimselt võinuks olla jõulisem meie oma ühiskonna vastu.

Läänemerd ületavalt tulevad hüüded. Okupeeritud eesti noorte appihüüd kõlab! "Olge suuremeelsemad, kui meie saatus". Teisal tuletatakse meelde kodumaa seotust vanglate ja Siberiga.

Rahvusvaheliselt häirib meid järjest tumenevad sotsiaalsed ja ühiskondlikud komplikatsioonid. Näib nagu oleks teadus ja tehnika oma edusammudes unustanud rahvamassid. Vastutustunde puudus massinimeses võib viia terved rahvad vastu kaosele.

Mälestati langenuid. Aktuse kõne lõppes hümniga. Saal oli dekoreeritud rahvusvärvidega.

Publiku soovil kõneles lauas REE Esinduskogu abiesimees Felix Kello oma muljeid Narva lahingus Vabadussõjast. Pereema ülesandeid täitis südamesoojusega Amanda Toom. Majandus-mured elimineeris galantselt Bernhard Smit. Eestlust siduva lõppsõna ütles Arvo Palmisto.

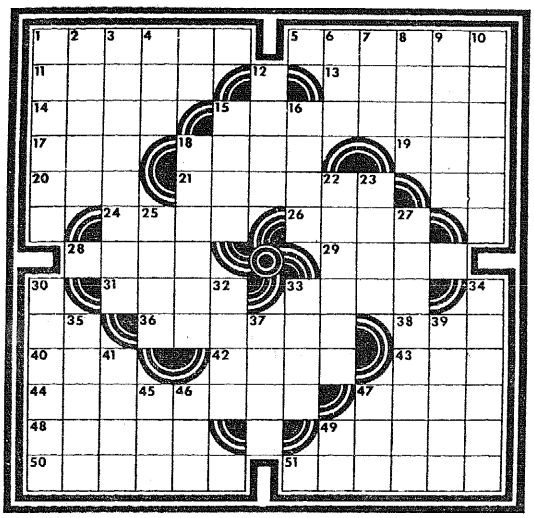
Ruut Paglant

Pruut ei saa peigmehe pärandit

NEW YORK (VES) — Õigust pärandile ei ole pruudil, kelle peigmees sureb enne kui laulatus tegelikult on teostatud. See otsus langetati Ookeani maakonna kohtus ühe eestlase osas, kes tuli kodumaalt USA-sse, et abielluda kadunud August Hendriksoniga.

A. Hendrikson aga enne abiellumist suri auto-õnnetuse tagajärjel saadud vigastustesse. Kaduni oli testamendiga määranud oma viimse tahte, kuid seal ei olnud nimetatud pruuti. Testament oli tehtud 1966 ja abiellumise kavad tekkisid alles 1969. /1970. Kohtunik jättis pruudi nõude pärandusest osa saamiseks rahuldamata.

EPL ristsõna nr. 10

Paremale: 1 linn Värmlandis 5 teatud liiki krokodill 11 traan (om kääne) 13 Paavsti kolmekordne kroon (rootsi kirjutusviis) 14 roheline kasv, tarvitatakse pruudi pärja jaoks 15 lään Rootsis 17 lapse imetaja 18 sõjategevuse vaheaeg 19 pikkusühik Hiinas 20 sellel 21 enda, ainus 24 suur lai 26 kirjandusteadlane ja Eesti Gümnaasiumi õppejõud 28 rohkem 29 vastu masti toetuv kahvlitots 31 naisolevus 33 Oderi lisajõgi 36 rooma naiste riietuses 38 okse 40 vald Eestis 42 mitte mäe peal 43 kolm järgnevat tähte tähestikus 44 on näiteks kinnisvara 47 kääne 48 alles (jääma) 49 päike (saksa k.) 50 teaduskonna juhataja 51 teatud kooli asutaja ja juhataja Tallinnas.

Alla: 1 kallist 2 teatud väike kala (om. kääne) 3 lään Rootsis 4 on (saksa k.) 6 Hiiu naiste peakate 7 tugev tuulepuhang 8 kunstiteos 9 saksa kirjanik 10 seniidi vastaspunkt 12 lind 15 kuulus Brasiilia jalgpallur 16 hobueesel 18 kirjanduslik teos 22 kiskus, tõmbas 23 vanusele 25 keraamika ese 27 lään Rootsis 30 juuksed 32 vaheldub tihti 33 kaunis 34 linn USA s 35 jõgi Saksamaal 37 tuntud nimi Rootsi televisioonis 39 tuntud, lähedane 41 eremiit 45 elukutse 46 vannu 47 poeg (rootsi k.) 49 piladiajakiri Rootsis.

Lahendus 9:

Paremale: 1 Paide 5 evima 9 Asti 10 Aho 12 alus 13 saladus 14 me 15 maru 18 töö 19 innu 21 alasti 23 rikkus 25 purjus 28 peksis 32 aste 33 ava 34 ausa 36 saduser 38 si 39 arvu 40 ese 41 ilus 42 saast 43 skaut.

Alla: 1Panama 2 ase 3 diskus 4 eha 6 vastik 7 mum 8 asetus 10 alati 11 odöör 16 algus 17 ra 20 nugis 22 tau 24 ime 25 pargas 26 Jeesus 27 saade 28 paise 29 kaarik 30 su 31 sadist 35 ora 37 uss 38 suu.

Kohalik elu

BORÅS

Pensionäride koosolek

Pensionäride aastapeakoosolek peetakse pühapäeval, 12. märtsil kell 15 Moderata Samlingspartieti ruumes, Skolgatan 21. Päevakorras koosoleku avamine ja rakendamine, 1971 kassaja tegevusaruannete esitamine ja kinnitamine, 1972 liikmemaksu kindlaksmääramine, 1972 eelarve ja tegevuskava esitamine ja kinnitamine, põhikirja paranduskava esitamine, valimised põhikirja kohaselt ja koosolekul ülestõstetud küsimused. Pärast koosolekut kohvilaud, kusjuures J. Mertsina näitab filmi ja diapositiive. Boråsi Eesti Pensionäride ühingu juhatus loodab rohkearvulist osavõttu.

GÖTEBORG

Peakoosolek

Põhjalatütred-Kalevipoeg Söprade Ringi peakoosolek toimub teisipäeval, 7. märtsil kl. 19 KFUK-s, Parkgatan 11 kolmandal korrusel eestlaste kooskäimiseks kasutada olevais ruumes.

Päevakorras koosoleku avamine ja rakendamine, tegevuse ja kassaaruanne 1971, tegevuskava 1972 aastaks, eelarve 1972 aastaks, valimised, läbirääkimised. Pärast koosoleku lõppu ühine kohvilaud kõigile osavõtjaile Naisringi perenaiste korraldusel.

Leinateateid

Hollandis suri 7. veebruaril ins. Artur Tedder, sünd. 18. aprillil 1882 Juurus.

Waldbröllis Saksamaal suri 4. veebruaril Anna Sassai, n-na Evert, sünd. 29 veebruaril Imaveres.

Torontos suri 12. veebruaril Elfriede Turu, sünd. 13. augustil 1895 Otepääl.

Kihelkonnal Eestis, suri Juuli Heinlaid.

Orbiidipomm vene katseprogrammis

WASHINGTON (EPL) — USA eksperdid väidavad, et N. Liit teostab lähemal ajal katseid uue orbiidipommiga, mis saadetakse maailmaruumi tiirlema nagu tehiskaaslane.

Ameeriklased arvavad, et venelased praegu tegutsevad palavlikult sellise pommi viimistlemisel ning saatsid juba 25. detsembril üles tehiskaaslase vastavateks uurimusteks. Seni ei olevat siiski veel põhjust arvata, et venelased oleksid maailmaruumi keerlema pannud aatomipommi. Orbiidipommide kasutamine on keelatud 1967 aasta prahvusvahelise põhjal.

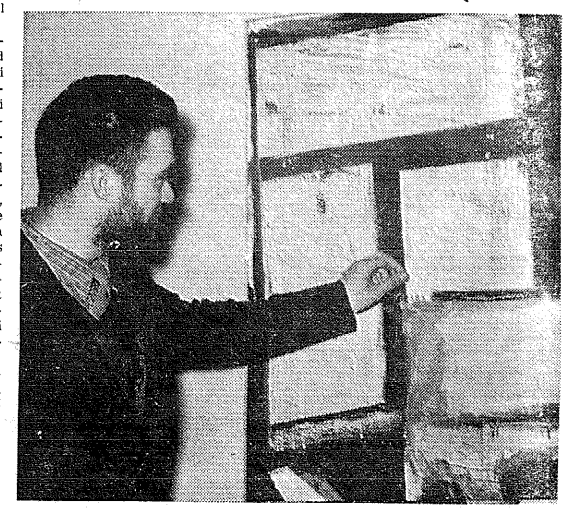
Eestlane Antarktises

Vene võimud saatsid Leningradi jäälõhkuja "Ob'i" Antarktikasse viima teaduslikku ekspeditsioon .

Selle koosseisu kuulub ka eestlane Jüri Martin, kes töötab Tallinna botaanikaaja teadusliku sekretärina.Tema ülesandeks olevat uurida sealset taimestikku.

● San Franciscos abiellusid Arvo Rehemets ja Astrid Sumeri.

Enno Halleki ühiskonnakriitika

Enno Hallek kritiseerib, en tema "ütlemine" on öeldud pehme lepitava huumoriga . . .

Käisin Enno Halleki kunstinäitusel Galeri Doktor Glasis.

Ütle veel, et eesti kunst ei ole poliitiline ega õpetav — pean otsemaid oma seisukohti revideerima. Muidugi ei ole asi siiski päris hull, sest tegemist on Enno Hallekiga ja tema ei ole mingi programmiline parteiteener. Vastupidi. Ta naerab üsna meeldivalt ühiskondlike doktriinide ja tasalülitamise üle ja soovitab rahval oma kiilu ajada "pampide" tahtmiste vahele. Küll aga mitte teravalt, vaid pehmelt, laialt ja tõmbiotsalise kiiluga. Seda ta teebki näitlikult ja lilleliselt ühes oma monumentaalses reljeefis, mis on näituse suurim eksponaat ja ideekandja (nr. 20). Reljeef ise on üles ehitatud kitsastest laudadest ja väga dekoratiivse värvimõjuga. Sobiks suurepäraselt kuhugi avalikku kogunemispaika, kus on palju ruumi ja kõrgust.

Kunstnikul on sellel näitusel öeldi kaks väljendusvahendit: õlimaalid ja reljeefid. Mõlemas väljendusvormis on eksponaate, mis on humoorikalt ühiskonnakriitilised või siis (vähemas ulatuses) filosofeerivad üldinimlikel teemadel.

Nähtu põhjal saab eesti kunstipublikule ka selgitada, mis need sinised ja rohelised nelinurgad Halleki E. Majas väljapandud maalil tähendavad. Need on nimelt värviproovid, Rekommendeeritud "landskapsmåleriytredning'i" poolt: peab olema selge, kui roheline üks muru võib ollakui sinine taevas ja kui tugevas punases päike peab loojuma. Seegi maastik E. Majas on üks eksemplar tervest reast "katsetusist", kus "maksvate määruste" järele kohandada püüab. Niisuguseid maastikumaalilisi "katsetusi" on näitusel mitu. Peale selle on ühiskonna-kirjelduse (või kriitika) teenistuses puust kalakujulisi reljeefe pealkirjadega: "Ombudsmannen talar fullmäktigeförsamlingen till rätta", kusjuures üks keskne kala "kõneleb" ja teised peavad suud: "Tre Pampar" oma õigetes värvides (punane, roheline, sinine) oma kirju kalakoguduse kohal j.t. Peale selle on kohale pandud "Jämlikhetsgunga med guldfot", mis on kiik, mis kiik, ainult et ühes otsas on kuldjalg ja teises ei ole.

Üldinimlikke teemasid puudutava maalina võiks nimetada karakteristlikult kahepoolset lõuendit nr. 9, kus üks pool on ähvardavais tumedais toonides, teine täiesti valge ja puhas. Seda nimetab kunstnik absoluutselt vördkülgseks (r. liksidig) maastikuks ja see on kaks viisi surmast kõnelda. "En historia om tänder (reljeef) on vana inimlik lugu sellest, kuidas suurem (kala) neelab väiksema, see omakorda endast väiksema jne. See asjade käik maailmas on vanemale eesti lugejale selgeks tehtud juba vana Jakob Tamme õpetliku lauluga "Kord Päitsik puskis Punikut":

. .ei see, kes kangem, rusub
kehvemat
ja kehvem — jälle kehvemat."

Aktuaalses allegoorias näitusel aga muutuvad kalade sabad ikka punasemaks ja punasemaks, mida väiksemaks nad jäävad. . .

Omaette dilemmat kujutab maal nr. 14, mis on rootsi maastik ikka kahes variatsioonis: üks pool on väga korrapärane puna-sini-roheliste triipudega ja igav (struktuurrationaliserad), teine pool aga keskelt kokku pressitud ja pikaks venitatud, tume ja "hirmunud" (psykat). Vaimukas!

Seda laadi simultaan-efekt samal lõuendil nagu siin paegu kõigil maalidel esineb, oli karakteristlik Hallekile juba varasemailgi näitustel (näit. sama maastik päikesepaistes ja vihmas kõrvuti ühel pildil. Sama sündmusi edasiviiv esitusviis, mida tihti on rakendatud seinamaalidel.

Kui otsida Enno Halleki näituselt traditsioonilist tahvelmaali, mis passiks salongi sohva kohale, siis see on täiesti asjata. Üks väike maastik (nr 18) annaks resevatsioonidega ehk tavakohased "möödud" välja: seegi on küll kahe poolega, värviproovid äärel, ent värviskaala on rikkalikum kui proovid "lubavad".

Kõige sellega pole aga kaugeltki öeldud, et Halleki töödel puudub kunstiline väärtus. Ta esitusviis on julge ja isikupärane. Maastikud on realistlikud loodusepildid, tundliku silmaga nähtud ja jõuliselt kujutatud. Mõnegi maali nurgas (!) on peenelt väljatöötatud detaile, eriti meeldivalt nähtud lilli ja taim üldse. Pisut kahju on siiski, et "pärismaalimise" osa iga näitusega väiksemaks jääb. Puhtkunstialalisele poleemikale debüütnäituselt on pikkamisi lisandunud ühiskondlik seisukohavõtt. Ent Halleki kunsticredosse kuulub just midagi-öeldatahtmine, mitte ainult oma isikliku elamuse edasiandmine. Halleki "ütlemine" ei pahanda aga vaatajat — arvatavasti ei ühegi-värvilist — sest see ütlemine on öeldud lepitava huumoriga. Unustad hoopis, et oled vanamoeline kunstikummardaja, kes otsib "puhast" kunsti" ilma õpetuseta — ja naerad kaasa, kuigi risk on, et oled ise ka üks naerualustest.

Niisuguse kriitika vastu ei tohiks olla midagi ei "pampidel" ega ka kõige pisemal "kalalgi" ühiskonnas, eeldusel, et tühiskond on terve. Ainult, et kunstist on kahju, kui ta muutub ajakajaliseks ühepäevalibalikaks.

Näitus kestab 8. märtsini.

EEV END

"Suurtükineiud"

Parteliikmekaardiga keskmise põlvkonna kirjanik ja luuletaja Rudolf Rimmel komandeeriti aastavahetusel Vietnami, kust ta saadab "sõjakirju" "Noorte Häälele" Tallinnas.

Esimeses raportis sõjatandrelt kirjutab R. Rimmel noortest tüdrukutest suurtükkide juures.

Esimene Rimmeli raport kommandeeringult nõretab kahurüdrukute kangelasmeele ülistusest ja imetlusest. Piirkonnas, kus Tallinna sulemees liikunud, polevat ta sõjamehi näinudki, küll aga "suurtükineiusid."

Kas teie lapsed ja lapselapsed loevad

EESTI PÄEVALEHTE?

Selle kaudu seotakse nad eestlusega ja Eesti probleemidega. Paljud vanemad peavad oluliseks tellida lehte ka oma lastele kingitusena, et nad harjuksid eesti oma lehte lugema.

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

Venelased hädas krundiostuga USA-s

WASHINGTON (VE) — Hoolimata valuutapuudusest, ei ole Moskva kuigi kokkuhoidlik oma välissaatkondade ülalapidamiskuludega ja eriti kehtib see Washingtoni esinduse kohta. Juba mõnda aega on Washingtoni saatkond püüdnud oma krunti ja hoonestikku laiendada suveresidentsi rajamise näol kuskile Washingtoni naabrusesse ja see ei ole õnnestunud mitte summade puudumise, vaid USA mõjuvate ringkondade vastusetsisu tõttu.

Nõudunud sügisel püüdisid venelased osta endile omandit naabruses asuvas Virginia osariigis, kuid see aeti nurja väitega, et tegemist on Ühendriikide ajaloos tähtsa kohaga ja sinna ei ole sobiv lasta rajada "Vikest Venemaad Ameerika pinnal".

Nüüd on venelased uuesti pinda sondeerinud kinnisvara ostmiseks Loudouni maakonnas, Virginias ja jälle on vabariiklaste parteisse kuuluvad kongressiliikmed saatnud telegrammi president Nixonile palvega, et seda venelastele ei müüdaks.

Tegemist on 400-aakrilise alaga Rappahannocki jõe kaldal, looduslikult ilusas kohas, kus peahoone kujutab enesest üht kõige ilusamat Georgia stiilis hoonet Ühendriikides N. Liidu saatkond peab seda omandit ideaalseks oma vajaduste rahuldamiseks ja tahab osta seda iga hinna eest. Peahoone on marmorist põrandatega ja käsitsi nikerdatud seinapaneelidega. See oleks Moskva suursaadikule toretsevaks suveresidentsiks, olles pealegi varustatud õhujahutusega. Lossi juurde kuuluv ala ujumisbasseinga võimaldaks suvist meelelahutust saatkonna arvukale personalile. Küsitav hind on üks miljon dollarit.

Esindajatekoja liige Joel Broyhill, kes on praeguse N. Liidu ostusoovi takistada püüdva aktsiooni juht, ajas varem nurja Vene satakonna katse osta 27,7 aakrilist ala Potomaci jõe kaldal.

See oli omal ajal olnud George Washingtoni Mt. Vernoni istanduse osa. Selle omanik eemaldas omandi müügilt kui selgus, et selle müümine venelastele võib tekitada ulatuslikumat protesti. Samal ajal esitas Broyhill Kongressile seaduse-eelnõu, mis keelab N. Liidul või ükskõik millisе teise riigi valitsusel osta USA omandit, millel on ajalooline, arhitektuuriline, arheoloogiline või kultuuriline väärtus.

See võib teha venelastele võimatuks leida saatkonnale suvituseks USA pealinna lähemas naabruses.

Potomaci jõe idakallas oli juba varem nimetatud venelastele keelustatud alaks "julgeolekulistel põhjustel". Nii ei pääse Vene saatkond Washingtonis kuidagi vee lähedale.

Pavlina päästjaile 6 aastat

PRAHA — Tshehhi ülemkohus kinnitas kuueaastased vanglakaristused nendele kahele rootsi noorukile, kes möödunud aasta septembris tahtsid Tshehhist välja lennata 6-aastast Pavlina Porizkovat. Ettevõtte teatavasti ebaõnnestus, kusjuures Tshehhisse jäi kinni ka tüdruku ema, kes rootslastega kaasa lendas.

Kohtus toodi esile pehmendavaid asjaolusid, näiteks jutustasid noorukid, kuidas nad olnud "malendid kõrgemas mängus". Süüdistati ka rootsi pressi, kusjuures edaspidi tahetakse vastutusele võtta paari asjasse segatud rootsi ajalehte. Vastuväited aga ei aidanud, karistus kinnise segatud rootsi ajalehte. Vastuväited aga ei aidanud, karistus kinnitati. Kohus omalt poolt juhtis tähelepanu asjaolule, et otsus oli öeti pehme — tshehhi seaduste kohaselt oleks noorukeid võidud mõista vanglasse kuni 12 aastaks. Nüüd loodavad kaitseadvokaadid, et tshehhi võimud saadavad noorukid riigist välja, või siis antakse neile armu. Ei usuta, et nad peavad karistusaja algusest lõpuni ära istuma.

Silvia Leitu mälestusnäitus märtsikuus

Uutes Hornsplani juures (Tullportsgatan 174) tegutsev Välis-Eesti kunstigalerii avas 24. veebruaril Nancy Nõmmeotsa suureformaadiliste batiktehnikas teoste näituse.

Nancy Nõmmeots on võibolla ainus või väheseid eesti kunstnikke, kes aastate jooksul spetsialiseerunud globoobse lõunaküljelt pärinevale batiktehnikale kui maalingule ja saavutanud kasvavas kraadis virtuoosliike tulemusi.

10. märtsil avatakse Välis-Eesti galeriis varalahkunud akvarellisti Silvia Leitu mälestus-kunstinäitus. Tema ille- ja eesti rahvaröivaste motiivid on reproduktsioonide kaudu levinud üle maailma tuhandeis eksemplarеs. Paljud Silvia Leitu originaalakvarellid ehivad eesti kodusid Skandinaavias kui ka väljaspool Euroopat. Mä estusnäitusel esitatakse valik tema töödest.

24. märtsil algab Välis-Eesti galeriis Pille Haameri Ükes teatavasti on Eerik Haameri tütar) akvarellide näitus, millega on liidetud Välis-Eesti graafika väljapanek. Graafiliste teostega esinevad Rootsist Endel Kõks, Karin Luts, Herman Talvik, Arno Vihalemm, Kanadast Eric Pehap ja Ruth Tulving, Saksamaalt Anne-Reet Pärs ja Austraaliast Tiiu Reissaar. Selle välis-eesti kunstnike graafilise kollektsiooni kohta on lähemal ajal ilmumas illustreeritud kataloog.

Sõjalisi abinõusid Tallinnas

Nagu ühest jaanuarikuu "Rahva hääle" numbrist nähtub, on Tallinnas kõigis linna rajoonides plaanikindlalt ja laialdaselt käimas tsiviilkaitse tööd võimaliku sõja puhul.

Kalinini rajooni tsiviilkaitsestaabi ülema I. Vassilenko sõnade järgi on tsiviilkaitseüksuste ette seatud suured ülesanded masshävitusrelvade kahjustava mõju ärahoidmiseks. Selleks korraldatakse pidevalt mitmesuguseid õppusi, loenguid, kinoetendusi, näitusi jne., mis olevat möödunud aastal üldiselt üsna häid tagajärgi andnud, kuid üksikutes Tallinna rajoonides polevat varjendite ehitamise ja muu puht-praktilise ettevalmistusega võimaliku sõja puhul asjad korras. Venelasest tsiviilkaitseülem Vassilenko tähendas, et varjendite olukord ja muude kaitseehituste korrashoid jätvat palju soovida, eriti J. Tompi nimelises Kultuurpalees, Kergetööstuse ministeeriumis ning mitmelpool mujal. Evakuatsioonitsoonidega tutvumisele, tsiviilkaitseõppuste korraldamisele jne. olevat vähe tähelepanu pööratud. Sellepärast on ka Kalini rajoonis Töörahva Saadikute Nõukogu istungjärgul vastu võetud otsus mis näeb ette igakülgsed abinõud tsiviilkaitseüksuste teovalmiduse tõstmiseks rajooni tehastes vabrikutes ja asutustes ning tsiviilkaitseürituste kvaliteedi edasiseks parandamimiseks.

Kuuvarjutus Kambodzhas läks kalliks

PHNOM PEN (EPL) Kambodzha peaminister kindral Lon Nol teatas, et ta sõjavägi kannatab akuutse ammunitsiooni puuduse all, kuna 30 jaanuaril olid kõik sõjaväe üksused kuu peale tulistanud, et tabada müstilist monstrumi kuul Sel kuupäeval nimelt toimus kuuvarjutus, mis Kambodzhas täiel kujul nähtav oli.

Lon Nol ütles, et öötaevas Phnom Penhi kohal olevat tulistatud relvade tulest valge olnud. Kaks inimest olevat surma saanud ja 85 raskelt haavata. Peaminister lisas, et see "monstrumi tagaajamine" on riigile maksma läinud mitte ainult miljoneid rahas, vaid on kõvasti kõigutanud vabariigi au. Vana rahvalegendi järele on päikesel ja kuul raiskuläinud vend Reahou, kes aegajalt käib nii kuud kui päikest kiusamas. Rahvajutt räägib, et ainult kõrvulukustav müra võib Reahoud ehmatada ja eemale tõrjuda. Sõjavägi tegi oma parima, et Reahoud kuult minema ajada.

Moskva muutis rubla kurssi

Pärast USA dollari devalveerimist Euroopa valuutade vastu on ka Moskva otsustanud oma rubla kurssi lõsta dollari vastu, kuigi rublat teatavasti vabaturul ei vahetata ja venelaste oma kurssidel sageli midagi ühist ei ole reaalse oma raha väärtusega.

Kui senini Moskva arvestas rubla kursiks 1 dollari 10 senti, siis uus kurss on 1 dollar 20 senti. Ümberpöördult tähendab see seda, et dollar, mille eest turist Venemaal senini sai 90 kopikat, maksab ainult 82,9 kopikat. Peale turistide on uus kurss kahjulik ka läänest pakisaatjaile, kelle tollikulud veelgi kõrgenevad.

REFLEKSID

■ **SOOME TELEVISIOONIS** oli hiljuti programm "Eestlus Soomes", nagu oleme märkinud. Programm puudutas õieti neid eesti päritoluga inimesi, kes soomlaste seas on juba üldtuntud ja nii ütelda on "nimega" isikud avalikkuses, seega mitte kõiki neid, kes "ei ole oma inimesed" sõna tõsises mõttes. Nii oli käsikirja valmistanud Vappu Tuomioja, Hella Vuolijoki tütar ja hilisema silmapaistva poliitiku ja diplomaadi abikaasa, kes on juba surnud. Hella Vuolijoki, Soome abiellunud eestlane, tegi teatavasti seal karjääri nii kirjanikuna kui nõukogudesõbraliku poliitilise inimesena. Oli huvitav saates tähele panna, et tütar kinnitas end rohkem tundvat isa kui ema rahvusse kuuluvana — nähtavasti oli tal lapsepõlves isa vastu suurem kiindumus. Ülejäänud aga, seda on samuti huvitav konstateerida, pidasid end rohkem eestlasteks kui soomlasteks — ajakirjanik Hillar Kallas (soome kirjaniku Aino Kallase poeg abielust Eesti diplomaadi dr. Oskar Kallasega), raadiokommentaator Erkki Toivanen (palju keeli valdav, on kommenteerinud soomlastele kõiki lende Kuule), publitsist Jutta Zilliacus ja Astrid Määttänen.

■ **KUIDAS NEILE** tekkis tunne, et nad on rohkem eestlased kui soomlased? Hillar Kallas tunnistas, et see tunne tekkis talle alles siis, kui Eesti kaotas vabaduse. Kuigi ema, Aino Kallas, vastavalt isa Oskar Kallase soovile, lastega alati kõneles eesti keelt — ka pärast mehe surma — tunnud ta sinnamaani end rohkem soomlasena. Erkki Toivanenist vähesed teavad, et tal oli eesti ema. Ta kinnitas, et see oli ema, kes temast eestlase kasvatas alates väiksena eesti hällilaulude laulmisest kuni teadlikuma eani, kus ema õpetas teda armastama eesti muusikat, teatrit, kunsti ja kirjandust. Erkki Toivanenist kasvas nii eesti mees. Jutta Zilliacus tuletas meelde, et lapsena on teda koolis soomlased hüüdnud "eesti kartuliks" (viron peruna), millele tema vapralt vastu annud hüüdes soome kaasõpilasi-norijaid "soome silkudeks" (suomen silakka). Need ülestunnistused olid huvitavad ja vanemate kasvatuse rolli allakriipsutavad. Hillar Kallase juures oli aga vastupidiselt kasvatus eestlaslik, kuid "ärkamine" tuli õiglustundest, siis kui Eesti rahvalt ta vabadus võeti.

■ **MIS ERALDAB EESTLASI** soomlastest, ka seda arutati. Pisut erapooliklult jõuti otsusele, et "eestlased on intelligentsemad, oma rahvust vöörsil paremini säilitavad, elavamad, jutukamad ja viisakamad", rääkimata, et eesti naised on "naiselikumad". Mis soomlased sellise kokkuvõtte kohta arvavad, on iseasi, kuid eks selles iseloomustuses ole tabavatki.

KJ

Peapiiskop Inglismaale ja USA-sse

EELK peapiiskop K. Veem võtab osa EELK Inglismaa praostkonna kahekümnenda sinodi koosolekust, mis peetakse Leicesteris ja jutlustab pühapäeval 9. aprillil EELK Londoni koguduse jumalateenistusel.

20.-23. aprillini võtab peapiiskop osa EELK peapiiskopliku nõukogu Ameerika liikmete nõupidamisest ja sellele järgnevast kirikuõpetajate konverentsist. Pühapäeval 23. aprillil toimub pidulik jumalateenistus seoses praost Rudolf Kiviranna kuueküm nenda sünnipäeva tähistamisega.

Toronto Eesti Päevadel peab piiskop palvuse laulupeo alul ja peab jumalateenistuse ühenduses päevade lõpetamisega.

RIIN RIVANOOLI veste: ROHUD

Külmaeelsel ajal tabab inimest roidumus ja väsimus. Oled sedasi nagu karu enne talveund, et ei ole jõudu ega viitsimist, uimane ja unine ja ükski töö ei taha edeneda.

Läksin siis tohtri juurde. Kuulas ja koputas — kuskil viga ei leia.

"Ah, et väsinud ja uimane, ei ole elurõõmu ega energiat? Ega siis ei aita midagi, kirjutan sulle lustirohtu. Võta pärast hommikusööki ja luntshi! Õhtul ära võta, muidu läheb liiga lustakaks ega lase Aadamat magada!"

Viisin retsepti rohupoodi ja sain roosakad tabletid vastu. Ja kas teate — rohi aitas! Meeleolu löi kõrgpunkti, jõudu ja jaksu tuli kui koormaga ja energiat ülearugi.

Eks Aadam oli seda sõpraderingis lobisenud umbes nii, et: "Nojah, see minu Riin sai arstilt lustirohtu, kus nüüd on särtsu, jõudu ja energiat täis mis hirmus. Eile tahtis katuscle ronida TV antenni parandama ja täna lubas kompostihunniku aias viiemeetri sügavusele kaevata, kuigi maa külmanud Viitsib vahest head teltugi keeta ja ise nii lustakas. . ."

Järgmise päeval siis nende sõprade naised hakkasid mulle helistama ja küsima, et mis selle rohu nimi on?

"Ei tea, ei vaadanud retsepti pealt ja apteegis muidugi võetakse see ära ja purgi peale nime ei panda. Aga oli midagi, mis algas r-tähega".

Sõbrannad häid siis kõik nii kurvaks ja lõpetasid kõne ära.

Aga teisel hommikul alustasid uuesti: "Kui rohu nime ei tea, eks siis see arst tea. Kelle juures sa käisid?"

Vaat, nüüd hakkas minu pea ka jagama ja äkitselt oli mind tabanud mälukaotus.

"Ei mäleta. Oli kuskil ida-kandis, juhuslikult sõitsin mööda, nägin arsti silti ja astusin sisse. Selline musta juhti, sirge seitli ja väikeste vuntsidega mees. Väga seksi, vist hispaanlane", teatasin kahetsedes. Teisele jälle ütlesin, et oli linnas hoopis kuskil läänekandis, valget verd ja blond, pikka kasvu ja väga mehelik, küll vist soomlane.

Ega ma narr ole, et karja sõbrannasid oma eesti tohtri juurde lustirohtu saama saadan!

Nõnda siis jäigi. Sõbrannad ei saanud tohtri jälile ja mõni oli pisut pahane ka aga kuulda oli, et mitmel välismaisel arstil olevat olnud selle järele hea bisiness.

Kui ma siis omaette ja tasapisi seda r-tähega rohtu sisse võtsin, tuli mulle meelde veel üks teine ja väga tähtis r-tähega varemast ajast.

Vanasti oli joot üks hinnatud aga tüütu rohi, mis aitas iga asja vastu. Haavade ja kriimustuste peale teda pandi, väänatud liigeste korral sai paistetanud kohta määritud, hambavalu ajal pintseldati hambaiget, kui oli nohu, siis tuli paar tilka jooti veega sisse võtta ja abi sai joodist veel ei tea millistelgi hädadele.

Minu mälestustesse on ta aga lapsepõlvest peale jäänud kui üks koledasti valus ja kipitav rohi ja kui mul tollal tänapäeva tarkust ja sõnavara oleks olnud, oleksin suure kisa saatel emale teatanud, et olen joodi vastu allergiline. Muidugi, viga oli selles, et neid kriime ja kriimustusi, marraskile põlvi ja küünarnukke oli mul alati ja neid tuli määrida.

Vanaemagi tavatses pahandada nii: "Tüdriklaps, aga sihuke kabuja, poistega mööda puid ja metsi, seisa ometi vähe paigal, sõgeloom!" Aga ma ei saanud ja see viga oli mu! juba sündmisest saadik küljes.

Selles joodiasjanduses tuli siiski äkitselt õnnelik aeg.

Ühel päeval tuli ema apteegist ja tõi koju pudelis ühe sidrunikollase rohu:

"See on rivanol", teatas ta. "Aitab veel paremini kui joot, mädaste haavade ja igasuguste muhkude peale panna, ei ole valus, ega kipita".

Sellest ajast peale sai meil joodi asemikuks rivanol. Kipitas ja valus oli ta ikkagi, aga ise sai peale pandud ja siis ka välja kannatatud.

Ma ei tea, mis rohi see oli ja kas ta nimi tõesti oli rivanol, või oli selle me hea emmeke lihtsalt ise välja mõelnud. Küsida kaduma keelt enam ei saa ja pole pähe tulnud mõnelt tohtrilt või aoteekrilt pärida.

Aga hea lapsepõlveaegne rohi oli rivanol küll

†

Armast sugulast

Meeri Konks'i

* 7.5. 1898 Orajõel
† 19.2. 1972 Kumlas

mälestavad kurbuses

HELMI ja KARL
IRJA PEREKONNAGA
MAIRE TÕTARDEGA

Matusetalitus toimub laupäeval, 4. märtsil kell 13 Torshälla kirikus.

†

Kallist kaasmaalast ja oma liiget

Meeri Konks'i

mälestavad

EESTLASED KUMLAS
KUMLA EESTI SELTS
EELK KUMLA KOGUDUS

†

Armast sugulast, hääd tuttavat

Triina Priske't

mälestavad leinas

J. JÖGI abikaasaga
L. KASEORG abikaasaga
O. JAKOBSSON perekonnaga
E. PAGIL

†

Oma armast meest, isa, vanaisa ja vanavanaisa

Aleksander Veiderma'd

* 7.4. 1888 Laikülas
† 23.2. 1972 Tallinnas

leinavad sügavas kurbuses

ABIKAASA
LAPSED perekondadega

Leinateateid

†

Ustavat merekaastöölist

K. s. kapten

Fritz Behrsin'it

mälestavad leinas

S. S. LORNA
LAEVASELTS ja
KAASTEENIJAD

†

Kallist kaasmaalast ja oma liiget

Johanna Taman'i

mälestavad

EESTLASED KUMLAS
EELK KUMLA KOGUDUS

†

Armast

Albert Teose't

mälestavad

JOHN
REIN PEREGA
LUULE PEREGA

†

Armast õde ja tädi

Aliine Vilisalu

mälestavad vaikses leinas

HERMIINE
perekonnaga Eestis

EUGENIA
perekonnaga

PILVI
abikaasaga Rootsis

Oh õnnis troost, et reisijal
on kodupaik seal üleval.
Üks maja sealpool Jordani,
Kus valu, vaeva polegi.

Puhka rahus kodusaare mullas!

RAAMATURIIUL

ILMUS "AABS" NR. 7(1971)

Seekord tavalisest veelgi suurema hilinemisega saabus Rootsis asuvaile tellijaile "Bulletin of Baltic Studies" ("aabs"), nr., sügis 1971. Ilmselt on Balti Uurimisühinguil USA-s raskusi selle teadusliku magasini regulaarselt neli korda aastas toimetulemisega. Jõukohasem selle hää ettevõtte juurde koondunud ning seda kandvail noortel balti teadlasil oleks vahest "aabsi" 2-3 korda aastas avaldamine, mis võiks pealegi positiivselt mõjuda viimase sisulisele tõhustamisele.

"Aabsi" nr. 7 sisaldab kõigepealt ühningu esimehe prof. Jaan Puhveli saatesõna. Sellele järgneb noore ajaloolase dr. Earl W Jenningson Jr. (Columbia University) pikem analüüsiv artikkel L.A Gebhardi (1735—1802) seni vähe tähelepandud kroonika üle "History of Livonia, Estonia, Kurland and Semigallia", mis on ilmunud tema paljuköitelise "Allgemeine Welthistorie" raames 1785—1789. Erilist tähelepanu pööratakse viimse Liivi OM Gotthard Kettleri Poola vasalliks heitumisega tekkinud "Kuramaa hertsogiriigile" (1561—1795). Lätluse uuesti-ärkamine pärast rohkem kui viis. sajandit kestnud "saksa parunite" dominatsiooni tundub kaasaegsele ajalookirjutajale Gebhardile ettekujutamatu. Jätkuvalt leidub lühiülevaade Läti kirjandusest (ilukirjandus) paguluses, prof. Juris Silenieks'ilt. Ülevaade äsjailmunud teadusliku ja populaarteadusliku kirjanduse osas sisaldab 25 tiitlit, neist 8 eesti autoreilt või ainealt. "Aabs" nr. 7 sisaldab esialgset informatsiooni juba ka III Balti Teaduste Konverentsi kohta Torontos 11.—14. mail 1972. mainitakse nimekamaid osavõtjaid ning üksikute sektsioonide sisustamist. Nagu selgub võivad ettekanded olla ülimalt 20 minuti pikkused ning kokkuvõte neist avaldatakse konverentsi alguseks ilmuvas publikatsioonis.

Ranniti analüüs Jevtushenkost

NEW YORK (VE) — Stanfordi ülikooli poolt väljaantavas veerandaastati ilmuvas ajakirjas "The Russin Review" arvustab Aleksis Rannit Jevgeni Jevtushenko hiljuti ilmunud luuletuskogu "Stolen Apples" (Varastatud õunad), mille on tõlkinud inglise keelde rida tuntuid ameerika luuletajaid.

A. Rannit leiab, et kuigi Jevtushenko nimetab end raamatu eessõnas "ületandiks poliitikas" on osa ta luuletusist siiski poliitilised. Kuid need pole siiski mitte ta poliitilised vaated, mis häirivad poeetika ja esteetika õpilast, vaid luuletaja töödes puudub praktiliselt täiesti kunstiline külg. Üksikasjalikumalt käsitledes Jevtushenko luule omadusi, ta märgib, et luuletajal puudub süsteem, ega pole stiilikindlust oma riimimispraktikas. Andrei Sinjavsky on nimetanud Jevtushenko luulet "dõktsiooni maitsetuseks" ja teine tuntud kriitik H. Radauskas teda "üheks suureks kääbuseks", keda läänemaailm näib hindavat ja omaks võtvat.

Lõpuks avaldab kriitik oma sügavat kaastunnet sellistele Ameerika värsimeistreile nagu R. Wilburn, S. Kunitz, J. Updike jt., kel enestel puudub venekeele oskus, kuid on oma ande siiski madaldanud Jevtushenko teenistusse. Ta lõpetab oma retsensiooni: "Kui tõlge on palju, palju parem kui originaal, siis selline tõlge on halb".

Algkooli kevadpidu Stockholmis

Stockholmi Eesti Algkooli kevadpidu on juba hulk aastaid olnud eluröömsaks seltskondlikuks sündmuseks, kus vanad ja noored kohtuvad.

Pidu toimub 19. märtsil kell 14 Skanstulli gümnaasiumi ruumes, Bohusgatan 24.—26.

Esitatakse Ao Vaksi järjekordne uudislavastus meie lasteteatri jatkuvas tegevuses "Meie Tsirkus", autori lavastusel, Roman Väli värvirikka dekoratsioonidega ja kooli õpilaste kaastegevusel. Traditsioonilisel "säravate silmade kevadpeol" esinevad õpilased veel muudegi ettekannetega. Toimub loterii ja on avatud einelaud. Pärast ettekandeid mängitakse ringmänge.

Stockholmi Eesti Algkool kui erakool vajab kogu aktiivse eesti seltskonna heatahtlikku suhtumist ja moraalset toetust, mis aastaid on avaldunud leidnud kooli üritustest arvukka osavõtu näol. Ärge unustage ka seekord aega reserveerida kevadpeoks.

Mustrikogu on ilmumas

Eesti Gaidide Liidu väljaandel ilmub "Eesti Mustrikogu". Trükkimine on lõpule viidud, praegu on teos köitmisel ja loodetavasti algab selle väljasaatmine tellijaile juba 10 märtsil.

Viivituse tõttu köitekojas on tekkinud kahenädalane hilinemine, mistõttu eeltellimise hind 30:- kehtib ka kuni 10 märtsini. Kes ei ole oma tellimist veel saatnud, palutakse seda kohe teha aadressil: S Tomson, Brunnsvägen 4, 433 00 Partille.

HUUMOR

Kogu päeva jalutavad prantsuse turistid Moskva tänavail, et tutvuda linnaga. Kui nad õhtul väsinuina hotelli jõuavad, ütleb üks neist Intouristi turistide juhile: "Moskva on linn, kus tõesti miski ei puudu!" — "See on tõsi", vastab venelanna meelitatuna, "Moskvas on tõesti kõik, mida soovite". — "Jah, ütelge meile siis veel, kus asub lähim öölokaal?" — "Palun, Kopenhaageni Tivolis".

*

Moskva hotellis "Rossija" kutsub üks prantsuse turist kelneri ja kaebab, et ta ei saa taldrikul olevat merikarpi lahti teha. — "Seda te ei tohi süüa!" sosistab ehmunud kelner, "selles on mikrofon".

Juuriidilised eksperdid

Algus lk. 1

kuvet toetust jatkata eesti koolidele ning juutide Hillel-koolile.

See toetus tehti aga sõltuvaksiga-aastasest otsusest ning keelduti koolide olemasolu seaduslikult kindlustamast. On ka küsitav, kas ühiskondlik toetus koolidele on võrdne tavalistele koolidele antava toetusega.

Peale eestlaste ja juutide ei ole ükski vähemusgrupp üritanud oma koole saada (laplaste kool on olemas juba kaua aega ning on seadusega garanteeritud), selliseid soove on aga esinenud mitme grupi juures. Viimasel ajal on selliseid soove hakatud ka jälle suuremal määral esitama soomlaste poolt.

Mainisväärne on veel, et konventsiooni vastuvõtmisel riigipäeval detsembris 1967 ei esinenud ühtegi sõnavõttu, ning et vastavas seaduseelnõus üldse ei analüseerita vähemusi puudutavat artiklit, vaid üteldakse üldsõnaliselt, et konventsiooni reeglid on leidnud rakendamist Rootsis juba kaua aega. Väide, mis iseendast on vale, ka kui arvestamata jätta siin käsitletud konventsiooni osa — laplaste kool enne viimast reformi (aastal 1964) oli selgelt diskrimineeriv konventsiooni reeglite kohaselt.

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaa teatelt hiibisid Rootsis sugulase juures Harry ja Aino Toomast, sugulaste juures Tiina Veisserik ja õe matusel Linda Miralda Ristok.

Inglismaal külastas venda Irene Melanie Tensmann, Ameerikas sugulasi Ene Raiend, Austraalias sugulasi Harry Ello ja Poolast elavaid sugulasi Vanda Ivanova.

Alatiseks sõitis Rootsi abikaasa juurde Eisa Vihalemm ja Soome abikaasa juurde Marina Rantanen.

Leinateateid

Viljandis, suri 19. oktoobril 1971 ja maeti Tallinnas Leo Undva (Uhlberg), end. Tallinna 6. jaoskonna maksuinspektor. Ta oli sündinud 12. novembril 1896.

Kadrinas, Virumaal, suri 27. jaanuaril Meeta Laanerük (Lampe) sünd. 1. sept. 1898. Kadunu oli kauaaegne Tallinna Westholmi gümnaasiumi asjajaja (ta oli kooli asutaja Jakob Westholmi õetütar). Järelhüüde haual ütles keeleteadlane Põldmäe.

Rakveres suri sügisel 1971 Eduard Savisaar, end. Arkna põllundus- ja aianduskoolia ednik.

Pärnus, Eestis, suri 21. jaanuaril Meeta Udras, n-na Thalberg, sünd. 8. augustil 1883 Rõuges.

Floridas, USA-s, suri 27. jaanuaril **dr. karl Richard Hallik.**

Tallinnas suri 23. jaanuaril Linda Kitsel (n-na Suhharov), sünd. 12.jaan. 1902 Riisiperes.

● **Chicago Eesti Selts valis auliikmeteks min. Johan Holbergi, Walter Taliste, Vladimir Suigussaare ja Ernst Tultsi.**

Kunstinäitus
NANCY NÖMMEOTS
Maalinguid batiktehnikas
Välis-Eesti Galerii, Tullportsgatan 174, Stockholm. (T-peatus Hornstull, keskmine väljapääs Bergsundsområdet). Avatud 9. märtsini, ärip. kl. 9—17, laup. 10—14.

RAADIO SAATED eestlasile

AMEERIKA HÄÄLE eesti saated antakse iga päev kl. 16—16.30 ja 17.30—18 Rootsi aja järele lainepikkustel 13 m (21 740 kilohertsi), 19 m (15 235 ja 15 270 kh), 25 m (11 960 kh) ja 31 m (9 660 kh).

Lisaks kõigis saateis antavaile päevauudistele ja kommentaaridele päevaküsimuste kohta on eriteemade käsitlus eestikeelseis saateis järgmise rõhuasetusega: Pühapäeviti esimeses saates usulisi meditatsioone, kumbagis saates tänapäeva noore põlvkonna küsimusi, esmaspäeviti Ameerika olustikku, teisipäeviti välis-eesti kroonikat, kolmapäeviti reportaazhe — hõlmates kultuurikroonikat, neljapäeviti teaduse ja tehnika vaatlusi, reedeti majanduse ja inimeste elujärje küsimusi ja laupäeviti ülevaade nädala sündmusist ja kultuurikroonikat, hõlmates väliseestlasi.

EESTI VABADUSE HÄÄLE saated Madridi raadio kaudu toimuvad iga päev ja kuuldavad Rootsi aja järgi kl. 19 lühilainel 32 m. Saadet korratakse järgmisel päeval kl. 8 lühilainel 30,7 m ja teist korda kl. 13.30 lühilainel 30,7 m.

USULISED SAATED Trans World Radio kaudu igal pühapäeval, teisipäeval ja reedel kl. 18.30—18.45 lühilainel 31 m

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Eestlane teatrijuhina Stockholmi Linnateatris

Stockholms Stadsteater (linnateater) elab juba paar viimast aastat ekspansiivses kunstilises ja publikulises õitseajas. Teatrikriitikud on vaimustuses, etendused õhtust õhtusse viimase kohani väljamüüdud, kunstilised võidud lavastustega üksteise järele. "Spelman på taket", "Minns du den stad" ja nüüd Brechti "Den goda människan i Sezuan", mida rohkem kui kaheksakümnel etendusel juba on näinud üle 55.000 inimese. Teatri direktor Vivica Bandler, pärinev Soomest, kus ta 12 aastat omas ja juhtis opositsioonilist Lilla Teatern Helsingis, on saanud üldise kiituse ja imetluse osaliseks. Veerumeetrite viisi on temast ajakirjanduses ilmunud pooldavaid sõnu. Ta teater ELAB. Kuid selle menu taga ei puudu ka üks eestlane, pr. Bandleri parem käsi Ingo Laas. Ajasime temaga veidi juttu.

— Millised isiklikud eeldused on tarvilikud, et saada sellisele kohale, esitan küsimuse Ingo Laasile, söbralikule härrale eluaastais kusagil neljakümneviie ümber.

Seda ma ei tea, sest erilist õppeasutust selleks otstarbeks pole vist olemas. Paar aastat tagasi avanes võimalus endale võtta Stockholmi Linnateatri direktori assistendi ülesanded. Tookord ei saanud ma end kuidagiviisi teatriinimeseks lugeda, ent töö paistis huvitav. Enne seda olin olnud reisibüroo "Vingresor" planeerimisosakonna juhatajaks, asukohaga Göteborgis. Too amet tähendas pidevat reisimist kümme kuud aastas nendes paikades, kuhu suunduvad peamiselt rootsi puhkusreisid, seega eelõige Vahemere ümbruskonnas. Töö oli intensiivne ja asukohtade vahetus kiire. Mõnikord hommikul ärgates pidin meelde tuletama, kuhu eelmisel õhtul olin jõdunud.

Juhtus nii, et kaks aastat tagasi hakkasin tööle Stockholmi Stadsteatri juures. Rohkem nagu prooviks asusin tööle 1. märtsil. Nähtavasti jäädi minuga rahule ning mul-

Ingo Laas

le endale sobis töö väga hästi. Sama aasta 1. juunil sõlmisime püsiva lepingu.

— Kuidas defineerida teie ametkohta, on see puht administratiivne või majanduslik juhtimine?

Minu ametiülesandeid defineerida on väga raske. Majandusshef on meil olemas omaette. Kõik, mis puutub arvudesse, on tema asi. Teater on elav ja loov organism ning mul on väga palju erinevaid ülesandeid. Stockholmi Linnateatril on kolm näitelava, administratiivselt allub meile ka Marionetteater. Nüüd tuli juurde Klarateater uues kultuurhoones. Teatris ei ole võimalik eraldada administratsiooni kunstilisest sektorist. Meil on umbes 300 teenistusjat, nendest 50 näitlejat, mitu lavastajat, koreograafid, muusikud, lavakujundajad. Töö ülesannetest võiks näiteks nimetada uute lavastuste ettevalmistamist, ringreise, teatrihooaja ajalist planeerimist, repertuaari planeerimist. 48 tunni jooksul anname vahest 12 ja enamgi etendust.

Iga päev tuleb osa võtta mittmest koosolekust. Saame iga nädal kümnete viisi käsikirju lugemiseks, välismaalt ja Rootsist. Tõsi küll, meil on 12-liikmeline komisjon nende lugemiseks ja sõelumiseks. Kui midagi head leidub, siis tuleb seda ka mul lugeda.

Linnateatri personal on väga rahvusvaheline: peale rootslaste soomlasi, estlasi, lätlasi, taanlasi, norralasi, inglasi, ungarlasi, ameeriklasi, türklasi, hispaanlasi.

Tööpäev on pikk ja probleeme palju. Näiteks hiljuti ühel päeval haigestus üks tähtsaid osalisi Brechti tükis. Palavikku 40 kraadi juba hommikul. Asendaja peab mõne tunni jooksul oma osa repeteerima. Kui see ei õnnestu, peame aegsasti ajakirjanduse ja raadio kaudu teatama, et etendus jääb ära. Muidu pevad 755 inimest pettunult viimasel minutil teatri ukse tagant tagasi pöörduma.

Ühel nädalavahetusel näiteks esines meie trupp Kopenhaagenis Den Kongeliga teatris "Mr. Presidendiga". Menu oli erakordne. Samal ajal tuli siia Tampere Tööliteater Pakkala "Parvepoistega". See tõmbas eelkõige soome publikut Stockholmis, mis teatavasti on rohkearvuline. Kuid neid tuli külaskäigust informeerida. Tulemuseks olid täismajad ja marulised ovatsioonid. Huvitav, Tampere Tööliteater ei ole sooritanud ühtki välismaist esinemist pärast seda, kui nad käisid esinemas Eesti kolmekümnendail aastail, s.t. iseseisvusajal. Muidugi kavatseme Soome teatrite külaskäike tulevikus pidevalt korrata.

Edasi kuulub minu ülesandeisse kontakt teiste teatritega, raadio ja TV-ga, ajakirjandusega, Pr.

Kõigi taoliste asjade korda-ajamine nõuab palju nähtamatut tööd. Alustades tööpäeva normaalsel ajal hommikul, kestab see enamasti tundideni, kui eesriie ammu on langenud. Siis veel mõni käsikiri lugemiseks koju kaasa. Enamasti kehtib see ka laupäevade ja pühapäevade kohta.

Minu kompensatsioon — eelkõige stimuleeriv töö. Ja siis hakkab maikuu lõpupoole teatri pulsilöök jääma vaiksemaks, kuni tuleb suvevaheaeg poolest junist ja juulis, mil palju ei juhtu. Aga sidenärv teatriga ei katke ka siis. Oleks kahju, kui see juhtuks. See oleks sama, kui sideme katkemine lähemate omastega. Ning siis algab jälle uus teatrihooaeg.

V. P.

Teised lehed

GÖTEBORG (EPL) — Göteborgs Handels-Tidning tsiteerib oma 21. veebruari numbris Borås Tidningis ilmunud artiklit seoses välisminister Krister Wickmani äsjase Moskva-külastusega. Pealkirja all "Krister Wickman kirjutas alla valedele Moskvas" küsitakse Borås Tidningi sõnadega:

—Kas peab välisminister Krister Wickman tõesti anduma selliseks poliitiliseks teeskluseks, nagu ta tegi seda oma külastusel Moskvas?

— See, mis on tõde Berliinis ja Jaapanis, võib olla ainult rumal nali Heidelbergis, ütleb Gustaf Fröding ühes oma luuletuses. Need mõtted ei tohiks olla välisminister Krister Wickmanile võõrad. Ta oli äsja Moskvas ja jutles seal, karusmüts käes, vene parteiladvikuga. Nagu tavaliselt, nii oli ka selle kokkusaamise tulemuseks kommünikee, milles üteldakse, et "koostöö riikide vahel peab olema rajatud suveräänsuse, territoriaal-puutumatuse, vägivalla või vägivallaga ähvarduse vältimise, õigusvõrdsuse, sisemisse ellu mittesegamise ja samuti mõlemapoolse austamise printsiipidele".

—Sellised kommünikeed kuuluvad n.n. riikidevahelisse suhtlemisse ja scetõttu ei tarvitse nende sõnastusega palju arvestada. Aga Tshehhoslovakkia ja Ungari ei asu nii kaugel, et oleksime unustanud, ja hr. Wickmanil poleks olnud vajadust näidata nii avarat tahet oma allkirja andmisega säärastele ebatõdedele, arvab BT:

— Hr. Wickman oleks pidanud ka meenutama, et tema parteikaaslased on oma kaitseuurimuses kirjeldanud sovjeti välispoliitikat hoopis realistlikumalt — nii nagu seda võib järeldada Brazhnevi-doktriinist: "Doktriin, millist on seni rakendatud puhtal kujul Tshehhoslovakkias a. 1968, sisaldab, et Sovjet võtab endale õiguse interventsiooniks kommunistliku riigi sisemistesse asjadesse, kui — sovjeti juhtkonna poolt tehtud otsuse kohaselt — oht asub põhilistes muudatustes, mis puudutavad partei ja riigi struktuuri, küsimata, kas kohapealne partei on nõudnud interventsiooni või mitte.

MR

J. Müller auliikmeks

TORONTO (EPL) — Eesti Õigusteadlaste Ühing Kanadas valis oma aastakoosolekul auliikmeks end. E. V. kohtuministri Juhan Mülleri.

Juhan Müller on ühtlasi ühingu esimeheks ja valiti sellena tagasi. Juhatusse kuuluvad veel Evald Tikenberg, F. Allik, A. Peel, J. Reial.

Kohalik elu

STODKHOLM

Teater pühapäeval

Stokholmi Eesti Teater esitab uudislavastuses August Mälgu näidendi "Valgus sinu kätes" pühapäeval, 5. märtsil kell 19 ABF teatrisaalis, Sveavägen 41. Kordusetendus pühapäeval, 12. märtsil kl. 19. samas Lavastab Lensi Rõmmer ,dekoratsioon Ao Vaks, kostüümid Aivi Tõnissoo. Kaastegevad: Epp Lohk-Sundström, Lensi Rõmmer, Edmar Kuus ja Valdek Jürisoo.

Pääsmete eelmüük on E. Kultuuri Koondises Wallingat. 32-1, esmasp. — reedeni kl. 10—16.30 ja neljap. kl. 10—18, tel. 11 31 16.

HAMLSTAD

Peakoosolek ja ettekanne

Halmstadi Eesti Seltsi korraline aastapeakoosolek peetakse pühapäeval, 19. märtsil kohvikus Tre Hjärtan koosolekute ruumis algusega kl. 15 kodukorras ettenähtud päevakorraga. Külalisena võtab osa ja esineb ettekandega vanast Tallinna ajaloost prof. Alar Undritz. Juhatus loodab rohket osavõttu.

UPPSALA

Loeng N. Liidu merejõududest

Laupäeval, 4. märtsil kl. 17 toimub Uppsala Eesti Kodus, Geijersg. 12 A Uppsala Eesti Seltsi õpperingi loengute sarjas Johannes Mihkelsoni loeng ainel "Nõukogude Liit uue merejõuna". Kõik teretulnud.

UPPSALA

Teatrietendus

Laupäeval, 11. märtsil kl. 15 toimub Stockholmi Eesti Teatri külalisetendus Celsiuse koolis, Björkgatan 8 (buss 18 peatus enne E 4). Kavas Mälgu näidend "Valgus sinu käes". Palutakse rohkearvuliselt etenduesst osa võtta ja varuda pääsmed eelmüügil, et kindlustada etendusega seotud kulude katmist.

HELSINGBORG

Naisringi referaatõhtu

Helsingborgi Naisringi referaatõhtu roimub pühapäeval, 5. märtsil kell 16 KFUM-i ruumides, S. Kyrkogatan 24. Teema: Hambatehnilised tööd. Referent T. Mägi-Ueson (leg. hambatehnik).

Informatsioon lapsevanemaile

Stockholmi Eesti Lasteaed korraldab möödunud aasta eeskujul informatsioonikoosoleku noortele lapsevanematele, kelle lapsed alustavad kooliteed eeloleval sügisel.

Kuna eelregistreerimine algkooli esimesse klassi on alanud, palutakse kõiki asjast huvitatuid koguneda informatsioonikoosolekule kolmapäeval, 8. märtsil kl. 19 Eesti Majas, Wallingatan 34 I tr. Koosolekul annab ülevaate koolitööst koolijuhataja Udo Juuno ja kohal viibivad õpetajad vastavad küsimustele õppetöö, transpordi ja muude probleemide kohta ühenduses laste esimese kooliaastaga.

J. Lepistu 50-aastane

Stockholmis Hässelby-Strandis tähistas 50-ndat sünnipäeva rätsepmeister Juhan Lepistu.

Willy Brandt: *Piiriküsimusi saab alati lahendada rahulikul teel Nii näeb ette kokkulepe*

BONN — Opositsioon Läänesaksa parlamendis on ägedalt kritiseerinud valitsuse poolt sõlmitud lepinguid N. Liiduga ja Poolaga, mis näevad ette suhete normaliseerimist ja vägivalla mittekasutamist. Vaidlused toimuvad enne lepingute lõplikku ratifitseerimist, mis toimub mais. Siis toimub ka lõplik hääletamine. Bonnis märgitakse, et otsused on juba praeguses staadiumis samahästi kui langetatud, kuigi Moskva-leping saab arvatavasti vähima võimaliku enamuse.

BONN — Kristlik-demokraatliku erakonna (CDU) idaekspert Werner Marx omalt poolt nõuab, et kantsler Willy Brandt kunagi ei tohi aktsepteerida lõpliku piirina praegust demarkatsioonijoont. Seejuures tsiteeris ta ka mitmeid sotsiaaldemokraatlikke poliitikuid, kes omal ajal on praegust olukorda hukka mõistnud. Kuna aga tsiteeritud isikud juhtusid olema surnud, siis võttis sõna ka sotsiaaldemokraatide grupijuht Herbert Wehner, kes ironiliselt nentis, et "CDU arust on nähtavasti head sotsiaaldemokraadid ainult need, kes on surnud". Willy Brandt omalt poolt rõhutab, et lepingus on selge sõnaga öeldud, et piire ei tohi muuta vägivallaga. See muidugi tähendab, et asja võib arutada ükskõik kui palju konverentsilaudade taga ja et tulevased eventuaalsed piirimuudatused toimuvad eranditult rahulikul teel. Saksa siseasjade minister

UUDISEID... LÜHIDALT

Egon Franke toonitas, et Saksamaa poolitus on realiteet ja et Bonn lähtudes status quost võib teha palju selleks, et olukorda pehmendada ja seejuures ikkagi säilitada saksa rahvust.

STOCKHOLM — Oxelösundi lähedalt merest leiti triiviv venekeelsete tähtedega varustatud poi. Ekspertiis on kindlaks teinud, et tegemist on luurepoiga, mis tavaliselt asub merepõhjas ja mille elektroonilised seadmed võivad registreerida läheduses toimuvat laevaliiklust. Umbes samasuguse poi leidis mõni aeg tagasi ka üks kalur Lõuna-Rootsi vetes.

BONN — Bayeri siseministeeriumi teatel põgenes Liiduvabariiki üks 18-aastane vene sõdur, kes kuulus ühte DDR-i paigutatud vene üksussse. Edasi öeldakse, et põgenik, kes tuli üle piiri relvastamata, on isiklikel ja poliitilistel põhjustel taotlenud asüüli.

ROOMA — Ukraina peapiiskop Basil Welyczokowsky, kelle kohta vahepeal liikusid kuulduses, et ta olevat vangistuses surnud, saabus möödunud nädalal Vatikani, teatavad tavaliselt hästi informeeritud ukraina pagulasringkonnad. Peapiiskopi vabakslaskmine meenutab kardinal Slipõi vabastamist 1963, mille kohta tol ajal märgiti, et see tunduvalt parandas Vatikani suhteid N. Liiduga.

PRAHA — Tshehhi kompartei leht Rude Pravo eitab läänes ringliikuvaid kuuldusi massiliste arreteerimiste kohta, mis omakorda on ettevalmistused ulatuslikeks poliitprotsessideks kunagiste liberaalide vastu. Rude Pravo nendib siiski, et "mitu tosinat on vahistatud", kusjuures olevat tegemist mittekommunistlike, "kriminaalsete" isikutega.

TAIPEH — Taivani valitsus avaldas salajase dokumendi, mille kohta öeldakse, et see olevat saadud niiöelda smugelkaubana otse Hiinast. Dokumendis spekuleerivad Hiina juhid Nixoni külastuse ümber, kusjuures nähakse ette otseseid järeleandmisi USA poolt. Leitakse, et külastus ise on näide "võidukast Mao Tse-tungi diplomaatiast ja USA välispoliitika pankrotist üldiselt". Eriti mis puutub senist ameerika poliitikat, mis nägi ette Hiina mannermaa isoleerimist ja blokeerimist. Taivan märgib, et Nixoni külastus on "kerjamine", avaldatakse ka saareriigi kirjanikeklubi protestikiri, milles öeldakse, et "Nixoni reis Pekingisse on äärmine ebasõbralikkus Hiina Vabariigi vastu".